

Australian Government

Department of Immigration and Citizenship

Pagsisimula ng Buhay sa Australya

Maligayang Pagdating sa
New South Wales

Tagalog

Nobyembre 2007

Panimula

Maligayang pagdating sa Australya at lalong lalo na sa New South Wales.

Ang Australyano, Estado, Teritoryo at mga Lokal na Pamahalaan ng Australya kasama ng mga di-pampamahalaang mga ahensiya ay nagbibigay sa mga naninirahan sa Australya ng malawak na hanay ng mga serbisyo. Ang buklet na ito ay magbibigay sa iyo ng simpleng ideya sa uri ng mga serbisyo at tulong na maaari mong makuha at kung saan ka maaaring pumunta para sa pagpapayo. Ang mga taong kabilang sa ilalim ng sistemang refugee at humanitarian ay kailangan basahin ang impormasyon na tanging inilaan para sa kanila ng Department of Immigration and Citizenship (DIAC)(Kagawaran ng Imigrasyon at Pagkamamamayan).

Ang buklet na ito ay nakatuon para sa lahat ng inaasahan at bagong dating na mga migrante sa Australya na may partikular na pagtuon ng pansin sa mga permanenteng migrante. Madalas na magiging mahirap na magawang angkop para sa lahat ng mga mambabasa ang lahat ng impormasyon sa buklet na ito. Mahalaga na tandaan na ang ilang mga permanenteng migrante at karamihan sa mga may hawak na pansamantalang *visa* ay maaaring hindi makakuha ng lahat ng mga serbisyo.

Mangyari lamang na maglaan ng oras upang mabasa nang maingat ang buklet na ito. Naniniwala kami na ito ay makatutulong sa pagsisimula ng iyong bagong buhay sa Australya. Kailangan mong gamitin ang maraming tagapagbigay ng serbisyo para sa mga bagong dating at sa pamamagitan din ng website na may pamagat na “Living in Australia” o Buhay sa Australya mula sa mga pahina ng website na: www.immi.gov.au/living-in-australia. Iminumungkahi namin na basahin mo muna ang Tsapter (*kabanata*) 1-4. Ito ay tungkol sa mga isyung may tanging kinauukulan sa iyong mga unang linggong paninirahan sa Australya.

Ang mga bagay na iyong kakaharapin sa iyong pagsisimula ng bagong buhay sa Australya ay pawang mahirap at pabago-bago. May mga paghamon at mayroon ding mga gantimpala. Sa bandang huli ang iyong tagumpay ay nakabatay sa iyong sariling pagsisikap gayundin sa tapat na kalooban ng mga taong handang tumulong sa iyo. Maligayang pagdating at hangad namin ang iyong tagumpay!

Petsa ng Edisyon: Ika-1 ng Nobyembre 2007

Mga numero ng telepono: Ang mga numero ng telepono na nagsisimula sa 1800 ay mga libreng tawag kung tatawag mula sa isang pribadong telepono at kapareho ng halaga ng lokal na tawag kung tatawag sa teleponong hinuhulugan na pera. Ang mga numerong nagsisimula sa 13 o 1300 ay kapareho ng bayad ng lokal na mga tawag. Ang ilang numerong nagsisimula sa 1300 at 1800 ay maaari lamang matawagan mula sa labas ng kabiserang siyudad. Ang halaga ng mga tawag mula sa mobile phone ay ayon sa halaga ng mga tawag sa mobile.

Para sa mga numerong hindi nagsisimula sa 13, 1300 at 1800: Kung tatawag mula sa labas ng Australya, i-dial muna ang numerong 61, pagkatapos ay ang area code na hindi kasama ang 0, pagkatapos ang numerong iyong tinatawagan. Kung tumatawag mula sa loob ng Australya ngunit sa labas ng estado o teritoryo, i-dial ang area code, at pagkatapos ay ang numero.

Pagkakaila: Bagama't sinikap ng Department of Immigration and Citizenship (Kagawaran ng Imigrasyon at Pagkamamamayan) at ng mga nag-aambag nito na matiyak na ang materyal sa buklet na ito ay wastong-wasto sa oras ng paglalabas, saklaw ng buklet na ito ang hanay ng mga bagay na palagiang nagbabago. Walang pananagutang aakuin para sa kapabayaang o ano man ang kagawaran at ang mga nag-aambag nito kung sakaling ito ay magdulot ng kawalan o pinsala sa sinuman bilang resulta ng pag-asa sa impormasyong ibinigay sa buklet na ito.

Nilalaman

Panimula	0
1 Ano ang kailangang gawin kaagad matapos na dumating	6
A. Mag-aplay para sa Tax File Number	6
B. Magrehistro sa Medicare at pag-isipan ang pagkuha ng pribadong segurong pangkalusugan	7
C. Magbukas ng account sa bangko	8
D. Magrehistro sa Centrelink.....	8
E. Kontakin ang Serbisyo kaugnay ng Gawaing Pangkalusugan	9
F. Magrehistro para sa pag-aaral ng Ingles.....	9
G. Ipalista ang iyong mga anak sa isang paaralan.....	10
H. Mag-aplay para sa lisensiya sa pagmamaneho	10
2 Tulong sa wikang Ingles	12
Pag-aaral ng Ingles para sa mga Matanda	12
Mga serbisyong kaugnay ng pagsasalin at pag-iinterprete	14
3 Mga Serbisyong Pangkagipitan	16
Pulisya.....	16
Ambulansiya.....	16
Sunog.....	17
Iba pang mga numerong pangkagipitan.....	17
4 Saan makakakuha ng tulong	18
Adult Migrant English Programme (AMEP - Programa sa Wikang Ingles para sa Matandang Migrante)	18
Mga Migrant Resource Centres at Migrant Service Agencies o mga Ahensiyang nauukol sa mga Serbisyong Pang-migrante	18
Mga etniko at pangkomunidad na samahan	19
Mga serbisyo para sa mga kabataan	20
Tulong na Pambatas	20
Karahasan.....	21
Mga karapatang pangmamimili	21
Lokal na Konseho.....	22
Ang Pangrehiyong Serbisyong Pang-impormasyon ng Pamahalaang Australya (AGRIS) ..	22
Tulong pangkagipitan	23
Paghahanap ng mga kamag-anak	23
Pagpapayo sa telepono sa oras ng krisis.....	23
Kasal at iba pang pakikipagrelasyon.....	23
Pagpapayo para sa mga taong nakaranas ng labis na pagpapahirap at trauma.....	24
Mga serbisyong pampinansiya.....	24
Tax Help (Tulong sa Buwis)	26
5 Kaugalian at batas sa Australya.	27
Mga responsibilidad at prinsipyo	27
Pagkapantay-pantay at laban sa diskriminasyon	27
Mga kriminal na pagkakasala.....	28
Pagmamaneho	30
Kapaligiran	31
Ingay.....	31
Mga Hayop	31
Pakikipagkita at pakikipag-usap sa mga tao	32
Magalang na Gawi	32
Pananamit	33
Karaniwang mga kasabihan sa Australya	33

6	Pabahay	35
	Pag-upa sa pribadong bahay o flat	35
	Mga karapatan at katungkulan ng mga nangungupahan	37
	Pagbili ng bahay o flat	37
	Public Housing (Pampublikong Pabahay)	37
	Pangkagipitang Pabahay	38
	Supported Accommodation Assistance Programme	39
	The Youth Emergency Accommodation Line (Ang Linya para sa Pangkagipitang Akomodasyon ng Kabataan)	39
	Mga Mahalagang Serbisyong Pambahay	39
7	Pagtatrabaho.	42
	Paghahanap ng trabaho	42
	Mga Serbisyo ng Job Network	42
	Karagdagang impormasyon	43
	Mga Kwalipikasyon.....	44
	Pagkilala para sa karagdagang pag-aaaral.....	45
	Mga Kondisyon sa Pagtatrabaho (mga karapatan ng tagapag-employo/empleyado).....	45
	Superannuation	46
	Pagbubuwis.....	47
8	Kasiguruhang panlipunan.	48
	Mga panahon ng paghihintay	48
	Family Assistance payments (Mga Kabayarang Tulong Pampamilya)	49
	Mga kabataan.....	50
	Isang taong makikitungo sa Centrelink o sa Opisina ng Tulong para sa iyo.....	50
	Mga Karapatan at mga Katungkulan	50
	Mga Opisyal para sa Serbisyong Multikultural ng Centrelink	51
	Higit pang impormasyon.....	51
9	Sasakyan.....	53
	Sasakyang Pampubliko	53
	Pribadong mga sasakyan.....	54
10	Edukasyon at pangangalaga sa bata.....	56
	Pangangalaga sa bata	56
	Mga Paaralan	57
	Mga batang hindi nagsasalita ng wikang Ingles	57
	Mga Interpreter	58
	Pagpapalista.....	58
	Bokasyonal na Edukasyon	58
	Mga unibersidad.....	59
11	Ang sistemang pangkalusugan	60
	Medicare.....	60
	Centrelink Health Care Card (Kard para sa Pangangalaga ng Kalusugan mula sa Centrelink)	60
	Pribadong segurong pangkalusugan.....	60
	Medikal na tulong	62
	Community Health Centres (Mga Sentrong Pangkalusugan sa Komunidad).....	63
	Kalusugang Pangkaisipan.....	63
	Mga serbisyo para sa mga taong mula sa magkakaibang kultura at lengguwahe	63
	Pagbabakuna	64
	Mga Serbisyong nauukol sa Pangangalaga ng Ngipin.....	64
	Paglapit sa Serbisyong nauukol sa Pangangalaga sa Matanda	64
	Karagdagang impormasyon	65
12	Libangan at Media.....	66
	Mga gawain sa labas.....	66
	Media.....	66

Internet	67
13 Kagawaran ng Imigrasyon at Pagkamamamayan	68
Pagkamámamayán	68
Resident return visa o <i>visa</i> para makabalik ang residente	69
Mga pagbisita ng pamilya sa Australya	69
14 Lokal na pamahalaan at mga serbisyong pangkomunidad	71
Mga serbisyong pangkomunidad	71
Mga serbisyong Multikultural	71
Mga Aklatan	71
Iba pang mga serbisyo	71
Higit pang impormasyon	72
15 Impormasyon tungkol sa mga Kontak sa Rehiyon	73
1 Mga bagay na kailangang gawin sa lalong madaling panahon	73
2 Sino ang ang makatutulong sa akin tungkol sa wikang ingles?	74
3 Mga Pangkagipitan – 000 para sa lahat ng mga serbisyo	75
4 Saan maaaring makakuha ng tulong	75
5 Batas sa Australya	77
6 Pabahay	78
7 Pagtatrabaho at Kasiguruhang panlipunan	79
8 Sasakyan	79
9 Edukasyon at pangangalaga sa bata	79
10 Ang Sistemang Pangkalusugan	81
11 Libangan at Media	81
12 Kagawaran ng Imigrasyon at Pagkamamamayan	81
13 Lokal Na Pamahalaan at Mga Serbisyong Pangkomunidad	82

1

Ano ang kailangang gawin kaagad matapos na dumating

Nasa ibaba ang listahan ay ilang sa mga mahalagang bagay na kailangan mong gawin sa lalong madaling panahon matapos na dumating sa Australya. Tsekan ang bawa't bagay kapag nagawa mo na ito.

ANG IYONG CHECKLIST

- A. Mag-aplay para sa Tax File Number
- B. Magrehistro sa Medicare at pag-isipan ang pagkuha ng pribadong segurong pangkalusugan
- C. Magbukas ng account sa bangko
- D. Magrehistro sa Centrelink
- E. Kontakin ang Serbisyo kaugnay ng Gawaing Pangkalusugan
- F. Magrehistro para sa pag-aaral ng Ingles
- G. Ipalista ang iyong mga anak sa isang paaralan
- H. Mag-aplay para lisensya sa pagmamaneho

Basahin ang [Tsapter 2, Tulong sa wikang Ingles](#) para sa impormasyon tungkol sa mga serbisyong pang-interpretate at pagsasalin ng mga dokumento.

Basahin ang [Tsapter 4, Saan makakakuha ng tulong](#) para sa impormasyon tungkol sa mga organisasyong maaaring makatulong sa iyo kaugnay ng paninirahan.

A. Mag-aplay para sa Tax File Number

Ito ang unang gawin. Upang makatanggap ng kita sa Australya, kailangan mo ng **Tax File Number** (TFN). Kabilang sa kita ang mga sahod o suweldo mula sa trabaho, mga kabayaran mula sa pamahalaan, at perang kinita mula sa mga pamumuhunan kabilang ang interes sa savings accounts.

PAANO MAG-APLAY PARA SA TAX FILE NUMBER

Sa Australya, maaari kang tumawag sa **Australian Taxation Office** (ATO) (Opisina ng Pagbubuwis sa Australya) at humiling na ikaw ay padalhan ng porma ng aplikasyon. Sa ibang paraan, maaari kang mag-aplay para sa TFN sa website ng ATO 24 na oras sa isang araw 7 araw sa isang linggo. Ang mga porma ng aplikasyon ay maaari ding makuha mula sa ATO o mga opisina ng Centrelink na nakalista sa White Pages na direktoryo ng telepono.

Australian Taxation Office (ATO) – mga detalye ng pagkontak

Telepono	13 2861
Mag-aplay para sa TFN sa internet	Pagrerehistro para sa TFN sa pamamagitan ng internet
Mag-aplay nang personal	Sa mga opisina ng ATO Sa mga opisina ng Centrelink
Sa website ng ATO	www.ato.gov.au

Tunghayan ang Tsapter 7, Pagtatrabaho, para sa karagdagang impormasyon tungkol sa pagbubuwis.

B. Magrehistro sa Medicare at pag-isipan ang pagkuha ng pribadong segurong pangkalusugan

Nagbibigay ang Pamahalaan ng Australya ng tulong para sa mga gastos sa pagpapagamot sa pamamagitan ng panukalang tinatawag na **Medicare**. Nagbibigay din ang pamahalaan ng tulong para sa gastos ng karamihang gamot sa ilalim ng Pharmaceutical Benefits Scheme (PBS). Ang Medicare at PBS ay pinangangasiwaan ng Medicare Australia

Ikaw ay maaaring maging karapat-dapat na maging miyembro ng Medicare at kagyat na makakuha ng mga serbisyo at programa para sa pangangalaga ng kalusugan. Kabilang dito ang libreng pangangalaga sa publikong ospital, tulong sa halaga ng pangangalaga sa labas ng ospital at gayundin ng tulong sa halaga ng mga gamot.

Ang Medicare ay mayroong **Kit na Pang-impormasyon** na isinalin sa 18 na iba't ibang wika. Ito ay nagpapaliwanag tungkol sa Medicare at iba pang mga pampamahalaang serbisyo sa kalusugan at mga pangangailangan upang maging karapat-dapat na makakuha ng mga benepisyo at kabayaran. Tandaan na humingi nito kung ikaw ay pupunta sa isang lokal na opisina ng Medicare, Migrant Resource Centre o bumibisita sa website.

PAANO MAKAKAPAGPATALA SA MEDICARE

Upang makapagpatala sa Medicare, kailangan mong pumunta sa isang opisina ng Medicare 7 hanggang 10 araw makalipas na ikaw ay dumating sa Australya at dalhin ang iyong pasaporte, mga dokumento sa pagbibiyaha at permanenteng visa. Kung matugunan ang lahat ng mga pangangailangan sa pagpaparehistro, ikaw ay aabisuhan tungkol sa numero ng iyong Medicare kard at ipapadala ang iyong kard sa pamamagitan ng koreo makalipas ang halos 3 linggo. Sa karamihang kaso ikaw ay magbabayad para sa medikal na pangangalaga at pagkatapos ay makatatanggap ng refund para sa ilang bahagi ng kabayaran. **Kung kailangan ang kagyat na pagpapatingin sa doktor**, maaari kang magrehistro sa Medicare nang hindi na kailangang maghintay ng 7 hanggang 10 araw at humingi ng pansamantalang numero.

Ang **pangkagipitang pagpapagamot** ay maaaring magawa sa loob ng 24 na oras mula sa mga departamentong 'Casualty' o 'Emergency' ng mga pampublikong ospital.

Medicare - mga detalye ng pagkontak

Sa pamamagitan ng telepono	13 2011
----------------------------	---------

Nang personal

[Mga opisina ng Medicare](#)

Information kit ng Medicare

[Information Kit](#)

(makukuha sa mga wikang maliban sa Ingles)

Website ng Medicare

www.medicareaustralia.gov.au

Bilang karagdagan sa Medicare, maraming iba't ibang mapagpipiliang mga pribadong segurong pangkalusugang pondo na nagbibigay ng mga opsyon na sumasaklaw sa mga serbisyong hindi saklaw ng Medicare, gaya hal., pangangalaga sa ngipin, pangangalaga sa mata, ambulansiya. Upang makakita ng angkop na pribadong segurong pangkalusugang pondo, maghanap sa seksyong 'Private health insurance sa [Yellow Pages](#) na direktoryo ng telepono.

Para sa higit pang impormaasyon tungkol sa pribadong segurong pangkalusugan, basahin ang [Tsapter 11, Ang Sistemang Pangkalusugan](#).

C. Magbukas ng account sa bangko.

Sa Australya, itinatabi ng mga tao ang kanilang pera sa bangko, building society o credit union. Karamihan sa kinikita kabilang ang sahod sa trabaho at mga benepisyo mula sa pamahalaan ay ibinabayad nang direkta sa isang account. Gumagamit ang mga taga-Australya ng mga bankcard o credit card para sa maraming mga layunin.

Maipapayo na magbukas ng account sa bangko, building society o credit union **sa loob ng 6 na linggo ng iyong pagdating**, dahil kadalasan ay kailangan mo lang ng pasaporte bilang pagkakakilanlan (I.D). Matapos ang 6 na linggo, kakailanganin mo ng karagdagang I. D. upang magbukas ng account at maaari kang mahirapan kung ikaw ay walang ibang dokumento. Abisuhan ang iyong bangko ng tungkol sa iyong Tax file Number (TFN) upang maiwasan ang mas mataas na halaga ng pagbubuwis sa interes na kinita.

Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa pagbubukas ng account sa bangko bisitahin ang website na nasa ibaba.

[Smarter Banking – pakinabangan nang husto ang inyong pera](#)

www.bankers.asn.au

D. Magrehistro sa Centrelink

Ang tulong para sa paghahanap ng trabaho, mga kabayang nauukol sa kasigurang panlipunan at iba pang tulong ay ibinibigay sa pamamagitan ng ahensiya ng pamahalaan na tinatawag na **Centrelink**. Ang mga bagong dating na residente ay maaaring magrehistro sa Centrelink upang makakuha ng tulong para sa paghahanap ng trabaho, pagkilala ng kwalipikasyon sa mga kasanayan sa ibang bansa at mga angkop na kurso. Ang Centrelink ay mayroon ding mga porma ng aplikasyon para sa Tax File Number at makatutulong upang mailagak mo ang iyong aplikasyon sa Opisina ng Pagbubuwis, upang hindi maantala ang pagkuha ng anumang kabayaran.

Kung ikaw ay may mga anak, maaaring ikaw ay karapat-dapat para sa mga kabayang nauukol sa Tulong Pampamilya na pinondohan ng pamahalaan upang makatulong sa halaga ng pagpapalaki sa mga anak.

Centrelink – mga detalye ng pagkontak

Telepono	13 1021
Tulong para sa mga wikang maliban sa Ingles	13 1202
Personal	Mga opisina ng Centrelink
Centrelink website	Welcome to Centrelink www.centrelink.gov.au

Para sa bagong dating na mga migrante

[Lumipat ka ba kamakailan sa Australya upang manirahan](#)

Impormasyon sa mga ibang wikang maliban sa Ingles

[Tulong para sa Centrelink – kami ay nagsasalita ng iyong wika](#)

Para sa higit pang impormasyon, basahin ang [Tsapter 2, Tulong sa wikang Ingles](#), [Tsapter 7, Pagtatrabaho](#), at [Tsapter 8, Kasiguruhang panlipunan](#).

E. Kontakin ang Serbisyo kaugnay ng Gawaing Pangkalusugan

Kung ikaw ay pumirma sa isang **Health Undertaking** (Form 815) sa kahilingan ng koreong pang-ibayong dagat ng Department of Immigration and Citizenship (DIAC), kailangan mong tawagan ang Health Undertaking Service matapos na ikaw ay dumating sa Australya.

Kapag nakontak mo ang Health Undertaking Service aabisuhan ka nila kaugnay ng pinakamalapit na Health Authority Clinic kung saan maaaring isagawa ang iyong kasunod na mga medikal na pagpapasuri.

Health Undertaking Service

1800 811 334

(9n.u. – 4n.h., Lunes - Biyernes)

F. Magrehistro para sa pag-aaral ng Ingles

Ang **pakikipag-usap sa wikang Ingles ay napakahalaga** at susi sa iyong matagumpay na paninirahan.

Ang mga kursong nauukol sa wikang Ingles para sa mga bagong dating sa Australya ay ibinibigay sa ilalim ng **Adult Migrant English Programme (AMEP)** o Programang Ingles para sa mga Matandang Migrante. Bilang isang bagong residente, maaari kang makakuha ng libreng pag-aaral ng wikang Ingles na aabot hanggang 510 oras (maaaring makakuha ng karagdagang mga oras ang mga dumating sa ilalim ng panukalang humanitarian). Ang AMEP ay nagbibigay ng ilang mga mapagpipilian sa pag-aaral upang maging angkop sa iba't ibang mga kalagayan. **Magrehistro sa lalong madaling panahon** o maaaring hindi mo magamit ang iyong karapatan para sa mga klase! Para sa higit pang impormasyon, basahin ang [Tsapter 2, Tulong sa wikang Ingles](#)

Para sa higit pang impormasyon at sa mga lugar kung saan magrerehistro, basahin ang [Tsapter 2, Tulong sa wikang Ingles](#)

G. Ipalista ang iyong mga anak sa isang paaralan

Sa ilalim ng batas sa Australya, kinakailangang pumasok sa paaralan ang mga batang nasa pagitan ng 5 hanggang 15 taon ang edad. Kailangan mong ipalista ang iyong mga anak sa paaralan sa lalong madaling panahon. Para sa higit pang impormasyon, basahin ang [Tsapter 10. Edukasyon at pangangalaga sa anak](#).

H. Mag-aplay para sa lisensiya sa pagmamaneho

Kung ikaw ay may visa para sa pagiging permanenteng residente at may kasalukuyang lisensiya sa pagmamaneho mula sa ibang bansa, sa wikang Ingles o may isang opisyal na salin mula sa isang matatanggap na pinagmulan, ikaw ay papahintulutang magmaneho sa unang 3 buwan matapos ang pagdating. Pagkatapos nito, kung gusto mong magmaneho, kailangan mong kumuha ng angkop na lisensiya sa pagmamaneho sa Australya. Kadalasan kakailangan nito na ikaw ay pumasa sa isang pagsusulit sa kaalaman, isang praktikal na iksamen sa pagmamaneho, at isang pagsusuri sa paningin. Sa Australya, ang mga lisensiya sa pagmamaneho ay ibinibigay ng mga pamahalaang estado at teritoryo.

Kung ikaw ay walang lisensiya mula sa ibang bansa kailangan mong pumasa sa Driver Knowledge test upang makakuha ng lisensiya upang matuto o learner's permit.

Ang lahat ng mga aplikante para sa lisensiya ay kailangang:

- kung sila ay may lisensiya mula sa ibayong dagat, ipakita ito sa Road Traffic Authority (RTA) (na may opisyal na pagsasalin na maaaring makuha mula alinman sa Komisyon ng Mga Ugnayang Pangkomunidad (Community Relations Commission) o Kagawaran ng mga Kapakanang Multikultural (Department of Multicultural Affairs).
- magbigay ng katibayan ng address na tinitirhan sa NSW
- pumasa sa isang Pagsusulit sa Kaalaman sa Pagmamaneho (maliban kung may iksemsiyon)
- pumasa sa isang pagsusulit sa paraktikal na pagmamaneho (maliban kung may iksemsiyon)
- pumasa sa isang pagsusulit sa paningin
- magbayad ng mga kinakailangang bayarin (maliban kung may iksemsiyon)

KINIKILALANG MGA BANSA

Ang mga may hawak ng lisensiya ng kotse o sasakyan mula sa isa sa mga sumusunod na bansa ay may iksemsiyon sa pagkuha ng pagsusulit sa kaalaman at praktikal na pagmamaneho kapag nag-aaplay para sa parehong klase ng lisensiya sa NSW:

Austria	Luxembourg
Belgium	Malta (mga lisensiyang nakuha simula 2 January 2004)
Canada	Netherlands
Croatia	New Zealand (karagdagang impormasyon)
Denmark	Norway
Finland	Portugal
France	Singapore
Germany	
Greece	

Ireland
Isle of Man (mga lisensiyang
nakuha simula
1 April 1999)
Italy
Japan

Spain
Sweden
Switzerland
United Kingdom
United States of America

Ang katunayan ng pagkakakilanlan at mga pangangailangan ay ipinaliwanag sa polyetong **How to prove who you are to the RTA** na maaaring makuha mula sa anumang opisina ng pagrerehistro ng RTA.

Para sa karagdagang impormasyon o upang alamin ang tungkol sa pagmamaneho kung ikaw ay may pansamantalang visa, bisitahin ang website ng **Roads and Traffic Authority (RTA)** sa: www.rta.nsw.gov.au/licensing/index.html o tumawag sa:

RTA Call Service Centre

13 2213

RTA website

www.rta.nsw.gov.au/

Mangyari lamang na bigyang pansin: Sa Australya ay may mga mahigpit na batas na nararapat mong sundin kaugnay ng trapik at pagmamaneho nang nakainom. Para sa higit pang impormasyon, basahin ang [Tsapter 5, *Kaugalian at batas sa Australya*](#).

Para sa opisyal na pagsasalin ng isang lisensiya sa pagmamaneho basahin ang Tsapter 2, Tulong sa wikang Ingles.

Pag-aaral ng Ingles para sa mga Matanda**ADULT MIGRANT ENGLISH PROGRAMME (AMEP)**

Maaari kang maging karapat-dapat para sa libreng pag-aaral ng wikang Ingles sa pamamagitan ng **Adult Migrant English Programme (AMEP)**. Karamihan sa mga permanenteng matandang migrante ay kaparat-dapat makakuha ng aabot sa 510 oras na libreng pag-aaral. Ang dumating bilang mga refugee at sa ilalim ng panukalang humanitarian na may edad na mababa sa 25 taon na may mababang antas ng pag-aaral ay maaaring maging karapat-dapat na makakuha ng aabot sa 910 oras na pag-aaral ng wikang Ingles, samantalang ang mga taong lampas sa 25 taon ang edad ay karapat-dapat para sa hanggang 610 oras na pag-aaral.

Upang alamin kung ikaw ay karapat-dapat at upang magrehistro para sa AMEP dapat mong kontakin ang iyong lokal na tagapagbigay-serbisyo ng AMEP (nakalista ang mga detalye sa ibaba)

Kailangan kang magrehistro sa loob ng 3 buwan nang pagdating sa Australya o pagiging permanenteng residente, at magsimula sa mga klase sa loob ng isang taon, o manganganib na mawala ang iyong karapatan. Maaari mo munang ipagpaliban ang pagsisimula sa mga klase matapos na ikaw ay magparehistro kung kailangan mo munang asikasuhin ang pamilya, magtrabaho o gawin ang iba pang mga tungkulin. Kailangan mong sikaping makapagsimula ng mga klase sa AMEP sa lalong madaling panahon sa dahilang makatutulong sa iyo ang mga ito na matuto ng batayang Ingles na kailangan mo upang makilahok nang lubusan bilang bahagi ng komunidad sa Australya.

Makatutulong iyo ang iyong lokal na tagapagbigay-serbisyo ng AMEP sa maraming paraan. Makakapagrekomenda sila ng pinakamahasag na paraan upang ikaw ay matuto ng Ingles, at makakapagsaayos ng libreng childcare para sa iyong mga anak na hindi pa nag-aaral habang ikaw ay dumadalo ng mga klase. Makakahiling sila ng pahintulot para sa iyo na ipagpaliban ang pagsisimula ng iyong mga klase kung kailangan mo ito para sa mga dahilang pampamilya o pantrabaho. Aabisuhan ka ng iyong tagapagbigay-serbisyo kung anong kurso ang mahusag na naaangkop para sa iyong mga pangangailangan. Gagawin nila ito batay sa iyong kalagayang pantrabaho at pampamilya at sa iyong kasalukuyang antas ng Ingles. Makatutulong din sila na magplano para sa karagdagan pag-aaral.

Ang AMEP ay nagbibigay ng hanay ng mga mapagpipiliang pag-aaral. May mga full time o part time na mga klase sa iba't ibang lugar at lokasyon kabilang ang mga lugar sa kanayunan at rehiyon. Maaari ka rin mag-aral mula sa bahay, sa pamamagitan ng distance learning course o kursong pag-aaral sa malayo.

**South Western
Sydney region of NSW**
ACL Pty Ltd
PO Box N556
Grosvenor Place
THE ROCKS NSW 1220
Tel: **(02) 9252 3788** or
1300 798 111
Fax: (02) 9252 3799

**Western Sydney
Sydney region of NSW**
ACL Pty Ltd
PO Box N556
Grosvenor Place
THE ROCKS NSW 1220
Tel: **(02) 9252 3788** or
1300 798 111
Fax: (02) 9252 3799

**Inner City and Eastern Sydney
region of NSW**
NSW AMES
PO Box 1222
DARLINGHURST NSW 2010
Tel: **(02) 9289 9222**
Fax: (02) 9281 9682

**Burwood, Hornsby, Newcastle
and Rural NSW region of NSW**
NSW AMES
PO Box 1222
DARLINGHURST NSW 2010
Tel: **(02) 9289 9222**
Fax: (02) 9281 9682

**Southern Sydney and Illawarra
region of NSW**
NSW AMES
PO Box 1222
DARLINGHURST NSW 2010
Tel: **(02) 9289 9222**
Fax: (02) 9281 9682

Ang iyong Migrant Resource Centre (Basahin ang [Tsapter 4, Saan makakakuha ng tulong](#)) at Centrelink (basahin ang [Tsapter 7, Pagtatrabaho](#)) ay may impormasyon tungkol sa AMEP at iba pang mga paraan upang mapabuti ang iyong Ingles.

LANGUAGE, LITERACY AND NUMERACY PROGRAMME (LLNP)(Programa para sa Lenguwahe, Karunungan Bumasa, Sumulat at Bumilang)

Maaari kang maging karapat-dapat sa **Language, Literacy and Numeracy Programme** (LLNP) (Programa para sa Lenguwahe, Karunungan Bumasa, Sumulat at Bumilang) kung saan ikaw ay nakatapos na ng isang kurso ng AMEP o ikaw ay hindi karapat-dapat para sa AMEP. Kabilang sa LLNP ang wikang Ingles, pagbabasa, matematika at bokasyonal na pag-aaral na makatutulong sa iyo sa paghahanap ng trabaho. Upang maging karapat-dapat ikaw ay kinakailangang nakarehistro bilang isang Naghahanap ng Trabaho sa Centrelink. Basahin ang Tsapter 7, *Pagtatrabaho*.

Centrelink **13 1021**

Kung ikaw ay hindi nakakapagsalita ng wikang Ingles **13 1202**

LLNP – mga pahina sa internet

www.centrelink.gov.au/internet/internet.nsf/services/literacy_numeracy.htm

IBA PANG MAPAGPIPILIAN PARA SA PAG-AARAL NG WIKANG INGLES

May mga kursong nauukol sa wikang Ingles na maaaring makuha sa pamamagitan ng ibang mga institusyong pang-edukasyon at sentrong pangkomunidad (basahin ang [Tsapter 10, Edukasyon at pangangalaga sa bata, sa ilalim ng Bokasyonal na edukasyon](#)).

Mga serbisyong kaugnay ng pagsasalin at pag-iinterpretar

PAG-IINTERPRETE

Kung hindi ka makapagsalita o hindi nakakaintindi ng Ingles at kailangan mong makipag-usap sa isang ahensiya ng pamahalaan, hilingin sa kanila na kumontak ng interpreter sa telepono upang matulungan ka na makipag-usap sa kanila. Karaniwan ay gumagamit ng interpreter sa telepono ngunit kung kinakailangan, ang mga ahensiya ng pamahalaan ay maaaring gumawa ng pagsasaayos na naroroon ang interpreter nang personal. Ang ahensiya ng pamahalaan ang dapat magbayad para sa gastos ng interpreter. Tiyakin na inalam mo ang mga oras ng opisina ng ahensiya ng pamahalaang nais mong kausapin bago ka tumawag.

Kung ikaw ay nahihirapang maintindihan ang mga automatikong paraan ng pagtawag sa telepono ng mga ahensiya ng pamahalaan, tumawag nang direkta sa Translating and Interpreting Service (Serbisyong kaugnay ng Pagsasalin at Pag-iinterpretar) ng Komonwelt (TIS) at tutulungan ka nila.

Ang TIS ay mayroong mga interpreter sa karamihan ng mga wika. Maaari kang tumawag sa serbisyong pangtelepono ng TIS kaugnay ng pag-iinterpretar, 24 na oras sa isang araw, 7 araw baw't linggo para sa halaga ng isang lokal na tawag.

Translating and Interpreting Service (TIS) **131 450**
TIS website www.immi.gov.au/tis

Kung nais mong kumontak sa Centrelink at kailangan mo ang tulong ng interpreter, maaari kang tumawag nang direkta sa Centrelink sa:

Centrelink (upang makakuha ng tulong ng interpreter) **13 1202**
Website ng Centrelink www.centrelink.gov.au

PAGSASALIN NG IYONG MGA MAHAHALAGANG DOKUMENTO

Ang isang buod /halaw na pagsasalin sa wikang Ingles ng ilang mga dokumento na iyong kakailanganin sa iyong paninirahan sa Australya ay maaaring ibigay nang walang bayad ng Department of Immigration and Citizenship (DIAC) (Kagawaran ng Imigrasyon at Pagkamamamayan). Maaaring kabilang sa mga dokumentong ito ang mga sertipiko ng kapanganakan at kasal, lisensiya sa pagmamaneho, mga kwalipikasyon sa pag-aaral, at mga *reference* sa pagtatrabaho.

Kung nais mong makakuha ng libreng mga pagsasalin, kailangang ikaw ay isang permanenteng residente o mamamayang Australyano at kailangang kang humiling nito sa loob ng dalawang taon ng iyong pagdating o pagiging permanenteng residente. Kailangan mong ilagak ang iyong kahilingan para sa pagsasalin sa pamamagitan ng tagapagbigay serbisyo ng Adult Migrant English Programme (AMEP) (tignan sa ibaba).

Ang pagsasalin ng ibang mga dokumento ay maaaring isaayos sa pamamagitan ng akreditadong tagapagsalin batay sa may bayad na serbisyo. Para sa listahan ng mga akreditadong mga tagapagsalin sa iyong wika, bisitahin ang website ng Pambansang Autoridad ng Akreditasyon para sa mga Tagapagsalin at Interpreter (NAATI) sa:

NAATI Hotline

1300 557 470

NAATI website

www.naati.com.au/

Tumatanggap ang TIS ng mga pagtatanong mula sa mga permanenteng residente at mamamayan ng Australya na interesadong maging mga kontratistang interpreter, na nagbibigay ng mga serbisyong pang-interprete sa mga miyembro ng komunidad ng Australya na nagsasalita ng mga wikang maliban sa Ingles. Kung ikaw ay may mahusay na bilinguwal na mga kasanayan sa Ingles at iba pang wika, maaari mong pag-isipan ang maging kontratistang interpreter sa TIS. Para sa karagdagang mga detalye, kontakin ang TIS sa 131 450 kaugnay ng pagrerekluta ng interpreter at mga kondisyon sa trabaho.

3

Mga Serbisyong Pangkagipitan

Sa kagipitan, tumawag sa **000**, para sa:

- [Police](#) (Pulisya)
- [Ambulance](#) (Ambulansiya)
- [Fire Brigade](#) (Bombero)

Ang mga tawag sa **000** ([tatlong](#) zero) ay libre. Maghanda sa pagbibigay ng iyong pangalan, tirahan at numero ng telepono (kung ikaw ay mayroon), at ng uri ng serbisyo na kailangan mo.

Kung ikaw ay hindi nakapagsasalita ng Ingles, sabihin muna sa opereytor kung anong tulong ang iyong kailangan (sabihin lamang na “Police”, “Ambulance” o “Fire”) at pagkatapos ay sabihin ang iyong lengguwahe. Ikaw ay ikokonekta sa Translating and Interpreting Service (TIS) (Serbisyong Tagapagsalin at Tagapag-interpretar), kaya huwag ibababa ang telepono. Pagkatapos ay tutulungan ng interpretar ang serbisyo ng pulisya, bombero o ambulansiya upang makuha ang mga detalye ng iyong tinitirhan at iba pa.

Pulisya

Sa isang **kagipitan**, tumawag sa **000** at hilingin ang “**Pulisya**”.

Para sa mga **di-kagyat** na usapin, tumawag sa **131 444** o sa iyong lokal na istasyon ng pulisya. Ang kanilang mga numero ay nakalista sa seksiyon ng ‘Police stations’ ‘Mga Istasyon ng Pulisya’ sa White Pages na direktoryo ng telepono. Walang bayad para sa mga serbisyo ng pulisya.

Ang pulisya sa Australya ay hindi konektado sa puwersang militar at walang ginagampanang papel sa pulitika. Layunin nila na protektahan ang buhay at ari-arian sa komunidad, hadlangan at manmanan ang krimen at pangalagaan ang kapayapaan. Ang pulisya ay maaaring mamagitan sa mga isyung pampamilya kung saan may pagtatalo sa tahanan o pangamba kaugnay ng pisikal, seksuwal o sikolohikal na pang-aabuso.

Ambulansiya

Kung kailangan mo ng ambulansiya, tumawag sa **000** at hilingin ang “**Ambulansiya**”. Ang mga ambulansiya ay nagbibigay ng pangkagipitang sasakyan patungo sa ospital at kagyat na atensiyong medikal. Tandaan, **HUWAG IBABA** ang telepono kung ikaw ay hindi nakapagsasalita ng wikang Ingles – sabihin ang iyong wika at ikaw ay tutulungan ng interpretar sa iyong tawag.

Sa ilang mga estado at teritoryo, ang serbisyo ng ambulansiya ay maaring maging libre o mas mababang halaga para sa mga taong tumatanggap ng pensiyon sa Pamahalaang Australya o mayroong Health Care Card (ibinibigay ng Centrelink sa mga taong natasá bilang mababa ang kinikita). Maaaring malaki ang magastos kung ikaw ay walang ganitong mga benepisyo, kung gayon maaari mong naisin na maging miyembro ng ambulansiya o sumapi sa isang pribadong segurong pangkalusugan na siyang sasagot sa gastos. Basahin ang [Tsapter 11, Ang Sistemang Pangkalusugan](#)

[Ambulance Service of NSW](#)

9320 7777

Sunog

Sa isang kagipitan, tumawag sa **000** at hilingin ang “**Fire Brigade**“. **Ang Fire Brigade** (Brigada ng Bombero) ay pumapatay ng mga apoy, nagliligtas ng mga tao sa nasusunog na mga gusali at tumutulong din sa mga kalagayan na kung saan ang gas o mga kimiko ay nagiging mapanganib. Sa mga di-gaanong mahalagang kaso, maaari mong gamitin ang numero ng telepono na nakalista sa seksiyon ng ‘Fire brigades’ o ‘Mga Istasyon ng Bombero’ sa White Pages na directoryo ng telepono.

Iba pang mga numerong pangkagipitan

Ang makatutulong na mga numerong pangkagipitan ay nakalista sa harap ng iyong lokal na White Pages na direktoryo ng telepono.

[Poisons Information Centre](#)

13 1126

(Sentrong Pang-impormasyon kaugnay ng Pagkalason)

(24 na oras na linya)

[Child Abuse Prevention Services \(CAPS\)](#)

1800 688 009

(Mga Serbisyo kaugnay ng Paghadlang sa Pag-abuso sa Bata)

(24 na oras na Libreng tawag sa Linyang Pangkrisis)

4

Saan makakakuha ng tulong

Adult Migrant English Programme (AMEP - Programa sa Wikang Ingles para sa Matandang Migrante)

Bukod sa pagtuturo sa iyo ng wikang Ingles, tutulungan ka ng iyong mga guro sa [AMEP](#) na maunawaan ang mga paraan ng pamumuhay sa Australya at mga pang-araw araw na gawain tulad ng pagbabangko, pamimili, pag-aaplay ng trabaho at pakikilahok sa komunidad. Ganoon din ang magiging sitwasyon ng iyong mga kaklase at makapagbabahagi ka ng mga nakatutulong na gabay. Para sa higit pang impormasyon tungkol sa AMEP, basahin ang [Tsapter 2, Tulong sa wikang Ingles](#) Mga Migrant Resource Centre at Migrant Service Agency o mga Ahensiyang nauukol sa mga Serbisyon Pang-migrante

Mga Migrant Resource Centres at Migrant Service Agencies o mga Ahensiyang nauukol sa mga Serbisyon Pang-migrante

Ang mga **Migrant Resource Centres (MRCs)** at **Migrant Service Agencies (MSAs)** ay mayroong mga kawaning magbibigay sa iyo ng impormasyon at tulong kapag ikaw ay dumating sa Australya, lalo na kung ikaw ay mula sa bansang hindi Ingles ang tubong wika. Maaari ka nilang irekomenda sa iba pang makatutulong na mga serbisyo. Tunghayan ang listahan sa ibaba para sa pinakamalapit na MRC/MSA sa iyo at tiyaking isa ito sa iyong mga unang pupuntahan matapos na ikaw ay dumating sa Australya.

Kontak:

Auburn MRC
17 Macquarie Rd
AUBURN 2144
Tel: 9649 6955
Fax: 9649 4688
www.amrc.org.au

Baulkham Hills/Holroyd/Parramatta MRC
15 Hunter Street
PARRAMATTA 2150
Tel: 9687 9901
Fax: 9687 9990
www.bhhpmrc.org.au

Blacktown MRC
Level 2, 125 Main Street
BLACKTOWN 2148
Tel: 9621 6633
Fax: 9831 5625
www.blacktownmrc.org.au

Sydney Multicultural Community Services
3 General Bridges Crescent
DACEYVILLE 2032
Tel: 9663 3922
Fax: 9662 7627
www.sydneycomcs.org.au

Canterbury Bankstown MRC
2nd Floor, 59-63 Evaline Street
CAMPSIE 2194
Tel: 9789 3744
Fax: 9718 0236
www.cbmrc.org.au

Fairfield MRC
Community Centre
Cnr Railway Pde & McBurney Rd
CABRAMATTA 2166
Tel: 9727 0477
Fax: 9728 6080
www.fmrc.net

Illawarra Multicultural Services Inc.

21 - 29 Atchison Street
WOLLONGONG NSW 2500
Tel: 4229 6855
Fax: 4226 3634
www.ims.org.au

Northern Settlement Services

8 Chaucer Street
HAMILTON 2303
Tel: 4969 3399 / 1800 813 205
Fax: 4961 4997
www.mrcnh.org

St George MRC

Ground Floor
552 Princes Highway
ROCKDALE 2216
Tel: 9597 5455
Fax: 9567 3326
www.sgmrc.org.au

Macarthur Diversity Services

L2, 101 Queen Street
CAMPBELLTOWN 2560
Tel: 4627 1188
Fax: 4628 6068
www.mdsi.org.au

Liverpool MRC

Level 4, 171 Bigge Street
LIVERPOOL 2170
Tel: 9601 3788
Fax: 9601 1398
www.lmrc.org.au

Migrant Network Services

(Northern Sydney) Ltd
Level 3, 20 George Street
HORNSBY 1630
Tel: 9987 2333
Fax: 9987 1619
www.mnsnorth.org

Mga etniko at pangkomunidad na samahan

Maraming mga etniko at pangkomunidad na samahan na maaring makapagbigay ng tulong o magturo sa iyo doon sa maaaring makatulong sa iyo. Mayroon ding mga klub, asosasyon at mga pangrelihiyong samahan na maaari mong salihan. Ang mga ito ay nakalista sa bahagi na 'Clubs' at 'Organisations' sa [Yellow Pages](#) na direktoryo ng telepono. Ang iyong Migrant Resource Centre o Migrant Resource Agency ay magagalak na magbigay sa iyo ng listahan ng mga klub at samahang maaaring maging angkop sa iyong mga pangangailangan at interes.

Ang Kagawaran ng Imigrasyon at Pagkamamamayan (DIAC) ay nagpopondo sa **Settlement Grants Programme (SGP)** na nagbibigay ng mga serbisyon nauukol sa paninirahan sa mga kamakailan lamang na dumating sa ilalim ng panukalang humanitarian, mga migranteng nakapailalim sa programang 'family stream' na mababa ang kaalaman sa wikang Ingles at mga umaasa sa mga migranteng may kasanayan sa mga lugar sa kanayunan at rehiyon na mababa ang kaalaman sa wikang Ingles.

Sa ilalim ng SGP, ang mga organisasyon ay pinopondohan upang magbigay ng mga proyektong makatutulong sa mga bagong dating na magkaroon ng tiwala sa sariling kakayahan at makilahok nang pantay sa lipunang Australya sa lalong madaling panahon matapos na dumating. Ang mga proyekto ay maaaring sa mga larangan ng Oryentasyon sa Australya, Pagpapaunlad ng mga Komunidad at Integrasyon

Ang karagdagang impormasyon kaugnay ng SGP, kabilang ang mga detalye ng mga organisasyong pinondohan ng SGP ay maaaring makuha sa website na: www.immi.gov.au/living-in-australia/delivering-assistance/settlement-grants/.

Mga serbisyo para sa mga kabataan

Ang mga manggagawang pangkabataan ay mga taong may kwalipikasyon at karanasan sa mga gawaing pangkabataan. Sila ay nagtatrabaho sa mga Sentrong Pangkabataan, mga Migrant Resource Centre at mga lokal na konseho at nagbibigay sa mga kabataan ng impormasyon, tulong at mga gawain sa isang ligtas na kapaligiran.

Ang **The Source** ay ang website na pangkabataan ng Pamahalaang Komonwelt na nagbibigay ng iba't ibang impormasyon para sa mga kabataan.

Kids Helpline (24 na Oras na Linya) **1800 551 800**
Kids Help website www.kidshelp.com.au
The Source www.thesource.gov.au

Para sa higit pang impormasyon tungkol sa mga manggagawang pangkabataan kumontak sa:

Youth Action Policy Association (YAPA) **9319 1100**
Para sa mga tumatawag mula sa labas ng Sydney **1800 627 323**
E-mail info@yapa.org.au
Website www.yapa.org.au

Tulong na Pambatas

Sa bawat estado at teritoryo ay may mga pangkomunidad na samahan na nagbibigay ng impormasyon sa mga tao tungkol sa kanilang legal na mga karapatan at mga tungkulin, at upang mapahusay ang kanilang paglapit sa sistema ng hukuman.

LawAccess NSW **1300 888 529**
TTY (para sa mga may kapansanan sa pandinig at pagsasalita) **1300 889 529**
LawAccess NSW website www.lawaccess.nsw.gov.au

Para sa tulong sa mga bagay pambatas tungkol sa *social security*:

Welfare Rights Centre
Level 5b, 414 Elizabeth Street
SURRY HILLS 2010
Tel: 9211 5300 (Sydney)
Tel: 1800 226 028 (sa labas ng Sydney)
TTY: 02 9211 0238
Fax: 02 9211 5268
E-mail: welfarerights@welfarerights.org.au
Website: www.welfarerights.org.au

Illawarra Legal Centre
7 Greene Street
WARRAWONG 2502
Tel: 4276 1939
Fax: 4276 1978
TTY: 13 36 77
E-mail: illawarra_NSW@fcl.fl.asn.au
Website: www.illawarralegalcentre.org.au

Para sa tulong sa isyung imigrasyon:

Immigration Advice and Rights Centre

Level 4, 414 Elizabeth Street
SURRY HILLS 2010

Tel: 9281 1609

Pagpapayo sa Telepono:
9281 8355

Oras: Martes at Huwebes 2-4n.h.

Website: www.iarc.asn.au

Karahasan

May mga umiiral na iba't ibang serbisyo upang makatulong sa mga biktima ng krimen o karahasan, kabilang ang karahasan sa tahanan. Ang iba ay tumutulong sa mga kalalakihan at kababaihan, at sa kanilang mga pamilya upang makayanan ang mga problema na kadalasang nagiging dahilan ng karahasang pantahanan o pampamilya. Mangyari lamang na tunghayan ang [Tsapter 5, Kaugalian at batas sa Australya](#).

Child Abuse Prevention Services (CAPS) 1800 688 009

(24 na Oras na Libreng tawag sa Linyang Pangkrisis)

CAPS website www.childabuseprevention.com.au

Violence Against Women (24 na Oras na Linyang Pantulong) 1800 200 526

Violence Against Women website www.australiasaysno.gov.au

(kabilang ang impormasyon sa mga wikang maliban sa Ingles)

[Domestic Violence Advocacy Service](#) 8745 6999

o kung ikaw ay tumatawag mula sa labas ng Sydney 1800 810 784

TTY (para sa mga may kapansanan sa pandinig at pagsasalita) 1800 626 267

[Immigrant Women's Speakout](#) 9635 8022

NSW Police Cultural Diversity Team 8835 8141

24 Hour Domestic Violence Assistance Line 1800 656 463

Mga karapatang pangmamimili

Iniiimbestigahan ng mga opisina ng **Ombudsman** ang mga reklamo tungkol sa mga samahang pampamahalaan, at mga pribadong kompanya sa ilang industriya. Maaari silang gumawa ng aksiyon upang wakasan ang mga labag sa batas, hindi makatarungan o may-pagtatanging pakikitungo, o mamagitan upang makakuha ng mas makatarungang resulta para sa iyo.

Ang **Australian Communications and Media Authority (ACMA)** ay nag-iimbestiga ng mga reklamo tungkol sa di-angkop na nilalaman ng mga serbisyong nauukol sa pagbobroadcast katulad ng telebisyon at radyo, at ng internet. Ang mga reklamo ay dapat munang iharap sa may-ari ng serbisyo. Kung hindi nalutas ang reklamo, maaari mong ipadala ang iyong reklamo sa ACMA. Para sa karagdagang impormasyon, tumawag sa:

Australian Communications and Media Authority (Libreng tawag)

1800 226 667

TTY (para sa may kapansanan sa pandinig at pagsasalita) (03) 9963 6948

ACMA website www.acma.gov.au

Ang **Australian Competition and Consumer Commission (ACCC)** (Komisyon ng Kompetisyon at Mámimili sa Australya) ay nagbibigay sa mga mámimili ng ilang proteksiyon laban sa di-makatarungang mga gawi sa larangan ng pagpepresyo, laban sa kompetisyon at di-makatarungang kaugalian sa mga pamilihan at kaligtasan ng produkto.

Ang ilan sa mga numero ng teleponong maaaring tawagan ay:

<u>Australian Competition & Consumer Commission</u>	1300 302 502
<u>Commonwealth Ombudsman</u>	1300 362 072
<u>Advertising Standards Bureau</u>	(02) 6262 9822
<u>Banking and Financial Services Ombudsman</u>	1300 780 808
<u>Credit Union Dispute Resolution Centre</u>	1300 780 808
<u>Financial Industry Complaints Service</u>	1300 780 808
<u>Insurance Ombudsman Service</u>	1300 780 808
<u>Financial Co-operative Dispute Resolution Scheme</u>	1300 139 220
<u>Private Health Insurance Ombudsman</u>	1800 640 695
<u>Superannuation Complaints Tribunal (SCT)</u>	1300 780 808
<u>Telecommunications Industry Ombudsman</u>	1800 062 058
<u>NSW Ombudsman</u>	02 9286 1000
Para sa mga tumatawag mula sa labas ng Sydney	1800 451 524
<u>Office of Fair Trading</u>	13 3220
<u>Energy and Water Ombudsman</u>	1800 246 545

Lokal na Konseho

Maaari ka ring lumapit sa iyong town hall o mga opisina ng lokal na konseho para sa impormasyon tungkol sa mga serbisyo sa lugar na iyong tinitirahan. Ang mga ito ay nakalista sa seksiyon ng 'Local councils' sa [White Pages](#) na direktoryo ng telepono. (Basahin ang [Tsapter 14, Lokal na Pamahalaan.](#))

Ang Pangrehiyong Serbisyong Pang-impormasyon ng Pamahalaang Australya (AGRIS)

Ang **Pangrehiyong Serbisyong Pang-impormasyon ng Pamahalaang Australya** ay isang serbisyong nagbibigay impormasyon tungkol sa mga serbisyo at programa ng Pamahalaan para sa kanayunan at pangrehiyong Australya. Ito ay naglalathala ng **The Australian Government Regional Information Directory**, na maaaring makuha sa pamamagitan ng pagtawag sa:

Australian Government Regional Information Service	1800 026 222
AGRIS Regional Entry Point website	<u>www.regionalaustralia.gov.au</u>

Tulong pangkagipitan

Kung kailangan mo ng pangkagipitang pagkain, damit, tirahan o kasangkapan sa bahay, maaari kang humingi ng tulong mula sa 'mga di-pampamahalaang samahan'(NGO) katulad ng:

St Vincent de Paul Society	9560 8666
St Vincent de Paul website	www.vinnies.org.au
The Salvation Army	9331 6000
Kung ikaw ay tumatawag mula sa labas ng Sydney	1300 363 622
Salvation Army website	www.salvos.org.au
The Smith Family	9744 3188
Smith Family website	www.smithfamily.com.au

Huwag matakot na humingi ng tulong. Maaaring may mga partikular na patakaran upang maging karapat-dapat at maraming mga organisasyon na maaaring makatulong ayon sa iba't ibang mga kalagayan. Maaari mong kontakin ang MRC o lokal na konseho upang alamin ang mga serbisyo sa iyong lugar.

Paghahanap ng mga kamag-anak

Ang **Australian Red Cross** ay nagbibigay ng mga serbisyong kaugnay ng paghahanap at pagbibigay ng mensahe para sa mga kamag-anak na nahiwalay dahil sa giyera, kaguluhang sibil at mga malaking kapahamakang dulot ng kalikasan.

Australian Red Cross	9229 4143
Red Cross website	www.redcross.org.au

Pagpapayo sa telepono sa oras ng krisis

Maraming mga serbisyong nagbibigay ng pagpapayo sa telepono kabilang na ang **Lifeline** na nagbibigay ng libreng pagpapayo sa oras ng krisis 24 oras baw't araw, 7 araw baw't linggo. Maaaring ikaw ay nakararamdam ng pagkalungkot, kailangan lang may makausap, o nais na gumamit ng kanilang espesyal na mga serbisyong nauukol sa pananalapi, pagsusugal o pangkabataang pagpapayo.

Lifeline (24 na Oras na Linyang Pangkrisis)	13 1114
Lifeline website	www.lifeline.org.au

Kasal at iba pang pakikipagrelasyon

Ang **Relationships Australia** ay nagbibigay ng pagpapayo, edukasyon at mga serbisyong nauukol sa pag-aayos upang magkasundo para sa mga tao, mag-asawa at pamilya. Sumisingil sila ng halagang batay sa iyong kinikita. Maaaring magsaayos ng interpreter kung kinakailangan.

Relationships Australia	1300 364 277
Relationships Australia website	www.relationships.com.au

Ang **Men's Line Australia** ay nagbibigay ng pagpapayo, impormasyon at mga serbisyong pang-reperal upang makatulong sa mga kalalakihan na may mga problema sa kanilang buhay pampamilya o sa kanilang mga pangunahing pakikipagrelasyon. Ito ay nagbibigay din ng suporta at impormasyon para sa mga kababaihan at mga miyembro ng pamilya na nag-aalala tungkol sa kanilang mga kapareha, mga asawa o mga ama. Para sa karagdagang impormasyon kumontak sa:

Men's Line Australia (24 na Oras na Linya)

1300 789 978

Men's Line Australia website

www.menslineaus.org.au

Pagpapayo para sa mga taong nakaranas ng labis na pagpapahirap at trauma

Ang **NSW Service for the Treatment and Rehabilitation of Torture and Trauma Survivors (STARTTS)** ay isang malawak na estadong serbisyo na nagbibigay ng pagpapayo at suporta sa mga taong mula sa refugee at katulad sa refugee ang mga pinanggalingan.

Kabilang sa mga serbisyo ng STARTTS ang sikolohikal na pagtatasa, pagpapayo, pisiyoterapi, tulong pangsaykayatris, mga grupong pang-edukasyon at pang-therapy, mga kamping para sa kabataan at mga programang pansuporta sa mga pamilya upang masanay sa buhay sa Australya. Bilang dagdag, ang STARTTS ay partikular na pinondohan upang magbigay ng suporta at pagpapayo para sa mga bagong dating na refugee sa loob ng kanilang labindalawang buwang paninirahan sa metropolitang rehiyon ng Sydney, Newcastle at Wollongong.

Ang STARTTS ay may mga nagsanay na tagapagpayo, mga opisyal pangproyekto na nakapagsasalita ng iba't ibang mga lengguwahe at inoorganisa ang mga interpreter upang dumalo kasama ang mga kliyente sa mga sesyon ng pagpapayo kung kinakailangan. Ang mga serbisyo ng STARTTS ay hindi batay sa relihiyon, walang kinikilingang pulitika at kompidensiyal. Ang karagdagang impormasyon ay maaaring makuha mula sa website o sa pamamagitan ng pagtawag sa:

Carramar (Punong Tanggapan)

9794 1900

Auburn

9646 6666

Liverpool

8778 2000

Coffs Harbour

6650 9195

STARTTS website

www.startts.org

Mga serbisyong pampinansiya

Sa Australya, mayroong malaking hanay ng mga produkto at mga serbisyong kaugnay ng pagbabangko, seguro, superannuation at pamumuhunan. Ang mga produkto at serbisyong pampinansiya ay maaari lamang ibenta ng isang negosyo na lisensiyado ng pamahalaan. Labag sa batas ang magbenta ng mga serbisyong pampinansiya nang walang lisensiya.

Understanding Money Website www.understandingmoney.gov.au/content/

May ilang hindi tapat na mga tao na magtatangkang magnakaw sa iyo sa pamamagitan ng panlilinlang na ibigay mo sa kanila ang iyong pera. Kung ikaw ay mayroong reklamo tungkol sa pagdedeposito ng pera, mga pautang sa negosyo, seguro, superannuation, pamumuhunan at pagpapayong pampinansiya o kung ikaw ay hindi sigurado o nagsususpetsa tungkol sa isang tawag tungkol sa pamumuhunan, kontakin ang **Australian Securities and Investments Commission (ASIC)**:

ASIC Infoline

1300 300 630

ASIC website

www.fido.asic.gov.au

PAGBABANGKO

Ang mga serbisyong nauukol sa pagbabangko ay ibinibigay ng mga bangko, mga building society at mga unyong kaugnay ng pautang. Upang makapaglabas ng pera, ikaw ay maaaring pumunta sa isang bangko o gumamit ng bankard at iyong **PIN** (sariling numerong pagkakakilanlan) upang kumuha ng kash mula sa isang **ATM** (Automatikong Makinang Teler). Huwag isulat ang iyong PIN sa iyong bankard. **Kung ninakaw o nawala ang iyong bankard – ipagbigay-alam kaagad sa iyong bangko.**

MGA PAUTANG

[Ang pautang](#) ay kapag ikaw ay nanghiram ng pera at pumayag na bayaran ito sa kalaunang petsa nang may karagdagang bayad, na kilala bilang interes. Ang ilan sa iba't ibang uri ng mga pautang ay mga personal na pautang, pautang sa pabahay, kredit kard at mga overdraft. Ang halaga ng pautang ay labis na magkakaiba batay sa uri ng pautang, sa umutang, gaano katagal mo ito mababayaran, halaga ng interes at mga kabayaran at mga gastos. **Mahalaga na ikaw ay hindi kumuha ng pautang o gumamit ng kredit kard kung hindi mo kayang bayaran ito.**

Kung ikaw ay nahihirapang magbayad ng iyong utang dahil sa ikaw ay maysakit o nawalan ng trabaho, maaari mong hilingin na baguhin ang halaga ng iyong binabayaran. Kung kailangan mo ng tulong kumontak:

[Centrelink's Financial Information Service](#)

13 2300

(Serbisyong nauukol sa Impormasyong Pampinansiya ng Centrelink)

Ang mga [tagapagpayong pampinansiyal](#) ay nagbibigay ng kompidensiyal na libreng pagpapayo. Upang hanapin ang tagapagpayong pampinansiyal na malapit sa iyo kontakin ang Australian Securities and Investments Commission (ASIC) o Serbisyong Impormasyong Pampinansiya ng Centrelink.

SEGURO

Ang [insurance](#) (seguro) ay kapag ikaw ay nagbabayad ng kaukulang halaga bawat taon upang ikaw ay maprotektahan mula sa panganib na mawala ang iyong pera kung may mangyaring hindi mabuti. Ang karaniwang uri ng seguro ay segurong pabahay, seguro para sa mga kagamitan sa tahanan at seguro sa kotse. Kung ikaw ay nagmamay-ari ng kotse kailangan mo ng seguro upang ikaw ay maprotektahan kung nakapinsala ng ibang tao sa isang aksidente. Maaari mo ring naisin na kumuha ng komprehensibong segurong pangkotse na nagbibigay ng mas malawak na saklaw ng seguro.

Tax Help (Tulong sa Buwis)

Ang taon ng pagbubuwis sa Australya (o “pampinansiyang taon”) ay mula ika-1 ng Hulyo hanggang ika-30 ng Hunyo. Sa ilalim ng batas ng Australya ang karamihang tao ay kinakailangang magsumite ng ulat ng buwis sa ATO matapos ang ika-30 ng Hunyo at bago sumapit ang ika-31 ng Oktubre bawa’t taon.

Ang **Tax Help** ay nakalaan para sa mga taong mabababa ang kita, kabilang ang mga nakatatanda, mga taong hindi Ingles ang tubong wika, mula sa lahing Katutubo o Isla ng Torres Strait o may kapansanan. Ang Tax Help ay isang libreng serbisyo at mahihingan ng tulong mula 1 Hulyo hanggang 31 Oktubre. Upang alamin ang kinaroroonan ng iyong pinakamalapit na Tax Help Centre tumawag sa:

[Tax Help](#) (Tulong sa Buwis)

13 2861

5

Kaugalian at batas sa Australya

Ang pag-alam at pag-unawa sa mga kaugalian at batas sa Australya ay makatutulong sa iyo upang makibagay sa buhay ng komunidad sa Australya.

Ang Australya ay isang mapagparaya at magkakaibang lipunan na may mga mamamayang mula sa iba't ibang kultura at etnisidad. Ang mga Australyano ay mula sa lahat ng sulok ng mundo. Halos 43% ng mga Australyano ay ipinanganak sa ibayong dagat o may magulang na doon ipinanganak. Bagama't Ingles ang pambansang lengguwahe, mayroong humigit-kumulang na 200 mga lenguwaheng ginagamit sa Australya. Ang mga Australyano ay mayroon ding iba't ibang mga relihiyon.

Sa Australya, ang bawa't isa ay malayang magpahayag at magpanatili ng kanilang mga tradisyong pangkultura at pangrelihiyon, sa ilalim ng batas, at makilahok at maging bahagi bilang isang Australyano. Sa una, ikaw ay maaaring hindi sanay sa ganitong mga pagkakaiba. Ngunit kung ikaw ay bukas at may buong paggalang sa ibang mga tao, mga ideya at mga tradisyon, ikaw ay malamang na makikibagay at magiging matagumpay sa iyong bagong buhay.

Mga responsibilidad at prinsipyo

Ang kalayaan at pagkakapantay-pantay na ating tinatamasa sa Australya ay batay sa pagtupad ng bawa't isa ng kanilang mga responsibilidad. Inaasahan namin na kayo ay magiging tapat sa Australya, at susuporta sa ating demokratikong paraan ng pamumuhay at sa mahalagang mga prinsipyo nito. Kabilang sa mga prinsipyong ito ang paggalang sa batas, ang kalayaan at dangal ng bawa't tao at ang pagkakapantay-pantay ng kalalakihan at kababaihan, at ang pagpapaparaya, pagiging makatarungan at pakikiramay para doon sa mga nangangailangan.

Pagkapantay-pantay at laban sa diskriminasyon

Mayroon kang karapatang igalang at matugunan ang iyong pangangailangan nang kasing pantay ng bawa't isa. Katulad din na kailangan mong igalang ang ibang mga tao, maging sila man ay ipinanganak sa Australya o, katulad mo ay dayuhan dito.

Sa ilalim ng Batas Laban sa Diskriminasyon, walang sinuman ang dapat na tratuhin nang di gaanong mabuti kaysa iba sa kadahilanang kaugnay ng kanilang edad, lahi, bansang pinagmulan, kasarian, kalagayan sa pag-aasawa, pagbubuntis, paniniwalang pampulitika o pangrelihiyon, kapansanan o piniling kasarian. Ito ay naaangkop sa halos lahat ng mga lugar, kabilang ang pagtatrabaho, edukasyon, tirahan, pagbili ng mga bagay, at pagpunta sa mga serbisyong katulad ng mga doktor, bangko, at hotel. Ang mga kalalakihan at kababaihan ay pantay sa mata ng batas at para lahat ng iba pang mga layunin.

Ang Australya ay may tradisyon ng malayang pagsasalita. Gayunpaman, labag sa batas ang mang-insulto, manghiya, manakit ng damdamin o manakot ng ibang tao o grupo batay sa lahi, kasarian, kalagayan sa pag-aasawa, pagbubuntis, o mga paniniwalang pampulitika o pangrelihiyon.

Ang Programang **Pamumuhay nang may Pagkakasundo** ng Pamahalaang Australya ay nagtataguyod ng mga prinsipyong inilarawan sa itaas, damayang obligasyon at unawaan sa pagitan ng mga taong mula sa iba't ibang pinagmulan. Ito ay naglalayon ding harapin ang hindi pagpapparaya. Ginagawa ito sa pamamagitan ng:

- lokal na mga proyektong pangkomunidad;
- pagtutulungan ng mga pambansang organisasyon;
- isang pampublikong impormasyong estratehiya, na kabilang ang Araw ng Pagkakasundo sa ika-21 ng Marso bawa't taon.

Para sa karagdagang impormasyon, kumontak sa:

Harmony Day	1800 331 100
Funded community projects	1800 782 002
Living in Harmony website	www.harmony.gov.au

Ang **Human Rights and Equal Opportunity Commission (HREOC)** (Komisyon ng Karapatang Pangtao at Pantay na Pagkakataon) ay nangangasiwa sa Pangkomonwelt na batas sa mga bagay na kaugnay ng mga karapatang pantao, laban sa diskriminasyon at hustisyang panlipunan.

Human Rights & Equal Opportunity Commission	1300 369 711
--	---------------------

TTY (para sa mga may kapansanan sa pandinig at pagsasalita)

1800 620 241

HREOC website (kabilang ang impormasyon sa mga wikang maliban sa Ingles)

www.hreoc.gov.au

[Anti Discrimination Board of New South Wales](#)

Sydney

9268 5555

Rural and Regional NSW (Tollfree)

1800 670 812

Mga kriminal na pagkakasala

Ang krimen ay kadalasang ipinapaliwanag na anumang pagkilos o gawi na labag sa batas at maaaring mauwi sa kaparusahan. Ang bawa't isa sa Australya ay inaasahang sumunod sa lahat ng mga batas ng bansa. Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa mga kriminal na pagkakasala at sa papel na ginagampanan ng pulis sa Australya, bisitahin ang website na:

www.apmab.gov.au/pubs/PoliceGuide.html (maaaring makuha sa 8 lengguwahe)

Australasian Police Multicultural Advisory Bureau	(03) 9603 8341
--	-----------------------

APMAB website(kabilang ang impormasyon sa mga wikang maliban sa Ingles)

www.apmab.gov.au

Ang mga kaugaliang pangrelihiyon at pangkultura ay kailangang magkompirma ng kasalukuyang mga batas ng Australya. Gaya halimbawa, ang mga batas sa mga estado at mga teritoryo na nagbabawal ng mga kaugaliang kinapapalooban ng pagtutuli at karahasan sa tahanan.

Kung ikaw ay nakasaksi ng isang kriminal na pagkakasala o kung ikaw ay may impormasyon na makatutulong sa pulisya na malutas ang isang krimen kumontak sa:

[Crime Stoppers](#)

1800 333 000

KARAHASANG PANTAHANAN O PAMPAMILYA

Tulad ng sa ibang mga bansa, ang karahasan laban sa ibang tao ay ipinagbabawal sa Australya at itinuturing na napakasama. Kabilang dito ang kalupitan sa loob ng tahanan at sa loob ng relasyon ng mag-asawa, na kilala din sa tawag na karahasang pantahanan o pampamilya. Ito ay ang pagkilos ng isang tao na maaaring magbigay daan sa biktima na makaranas o matakot sa pisikal, seksuwal o sikolohikal na pang-aabuso at pinsala, sapilitang mga relasyong seksuwal, sapilitang paghihiwalay o kawalang-pang-ekonomiya ng biktima.

Violence Against Women (24 na Oras na Linyang Pantulong) **1800 200 526**

Violence Against Women website www.australiasaysno.gov.au

(kabilang ang impormasyon sa mga wikang maliban sa Ingles)

Men's Line Australia (24 na Oras na Linya) **1300 789 978**

Men's Line Australia website www.menslineaus.org.au

Domestic Violence Advocacy Service **8745 6999**

o kung ikaw ay tumatawag mula sa labas ng Sydney **1800 810 784**

TTY (para sa mga may kapansanan sa pandinig at pagsasalita)

1800 626 267

Department of Community Services (DoCS) **1800 656 463**

Domestic Violence Line

Immigration Advice and Rights Centre **9281 8355**

Immigrant Women's Speakout **9635 8022**

NSW Police Cultural Diversity Team **8835 8141**

Kung ikaw ay may kagyat na kinakatakutan kaugnay ng kaligtasan tumawag sa linyang **000** ng '**Pulisya**' o ang lokal na istasyon ng pulisya at hilinging makausap ang Domestic Violence Liaison Officer. Kung kailangan ang tulong ng interpreter tawagan ang **131 450**.

Ang mga bata ay pinoprotektahan ng batas mula sa pisikal, seksuwal at emosyonal na pang-aabuso, kapabayaang at karahasan, maging sa tahanan at sa paaralan. Ang mga taong napatunayang nakagawa ng mga ganitong pagkakasala ay paparusahan ng batas. Kung ikaw o ang isang taong kakilala mo ay nangangailangan ng proteksiyon mula sa karahasan o pag-aabuso, dapat mong kontakin ang pulisya o **Child Abuse Prevention Service** (Serbisyo para sa Paghadlang sa Pag-aabuso ng Bata) (basahin ang Tsapter 3, *Pangkagipitang mga Serbisyo*), o humingi ng tulong mula sa isa sa mga organisasyong nakalista sa Tsapter 4, *Saan Makakakuha ng tulong*.

Child Abuse Prevention Service (CAPS) **1800 688 009**

(24 na Oras na Libreng Tawag sa Linyang Pangkrisis)

CAPS website www.childabuseprevention.com.au

Kids Helpline (24 na oras na serbisyo) **1800 551 800**

Department of Community Services (DoCS) Helpline **13 2111**

(24 na oras na serbisyon pangproteksiyon sa bata)

Ang legal na edad ng pahintulot (ang ibig sabihin, ang edad na kinikilala ng batas ang iyong karapatan na sumang-ayong makipagtalik sa ibang tao) ay nagkakaiba-iba sa bawat estado sa Australya. Labag sa batas na makipagtalik sa isang taong mas bata sa legal na edad ng pahintulot at maaaring magkaroon ng malubhang mga kaparusahan para sa sinumang lumabag sa batas na ito. Sa New South Wales, ang **Legal na Edad ng Pahintulot ay 16 na taong gulang** para sa parehong mga lalaki at mga babae. Pinoprotektahan ng batas na ito ang mga kabataan mula sa pagsasamantala.

Maaari kang makakuha ng karagdagang impormasyon tungkol sa Edad ng Pahintulot sa pamamagitan ng pagkausap sa isang doktor o pagkontak sa isang klinika para sa seksuwal na kalusugan o klinika para sa pagpapalano ng pamilya.

Pagmamaneho

Upang makapagmaneho ng sasakyan sa Australya, ikaw ay kailangang may lisensiya sa pagmamaneho at ang iyong sasakyan ay rehistrado sa pamahalaan. Para sa impormasyon tungkol sa mga lisensiya at pagrerehistro ng mga sasakyan, basahin ang Tsapter 1, *Ano ang dapat gawin kaagad matapos na dumating*.

Ang paglabag sa batas kaugnay ng trapik ay maaaring magresulta sa malaking mga multa, pagkawala ng iyong lisensiya sa pagmamaneho o maging pagkabilanggo. May mga sinturon sa upuan o seatbelt (tinatawag din na mga 'restraint') sa lahat ng sasakyan para sa mga matatanda at malalaking mga bata. Ikaw ay mangangailangan ng espesyal na mga 'restraint na inaprubahan ng pamahalaan para sa maliliit na mga bata at mga sanggol. Isinasaad ng batas na ang bawat isang nasa iyong sasakyan ay kailangang gumamit ng seatbelt o tamang restraint para sa bata, at kung ikaw ay napaloob sa isang aksidente sa kalsada kailangang ipagbigay-alam mo kaagad ito sa pulis.

Lalong mahigpit ang mga batas tungkol sa mga itinakdang tulin at sa pagmamaneho matapos makainom ng alak. Ang pinapahintulutang porsiyento ng alkohol sa dugo o ang tinatawag na *blood alcohol level* ay magkakaiba, depende sa estado o teritoryo at ayon sa uri ng hawak na lisensiya sa pagmamaneho. Labag sa batas ang uminom ng alak habang nagmamaneho. Para sa higit pang impormasyon, kumontak sa:

Alcohol Guidelines

www.alcohol.gov.au

Kalunsuran

9361 8000

Kanayunan

1800 422 599

Paghitit at pag-inom ng mga bawal na gamot

Maraming mga batas kaugnay ng pagkakaroon ng at paggamit ng mga bawal na gamot. Ang paglabag sa mga batas kaugnay ng mga bawal na gamot ay maaaring humantong sa **mga malubhang kaparusahan**. Kinikilala ng mga batas sa Australya kaugnay ng mga bawal na gamot ang kaibahan sa pagitan ng mga taong gumagamit ng mga bawal na gamot at ng mga namumuhunan sa pamamagitan ng pagsusuplay, paggawa o pagbebenta ng mga ito.

Ipinagbabawal ang paninigarilyo ng tabako sa dumaraming bilang ng mga lugar sa Australya, kabilang ang karamihang mga opisina ng pamahalaan, klinikang pangkalusugan at pinagtatrabahuhan. Ang paninigarilyo sa mga restoran at mga sentrong pamilihan ay ipinagbabawal din sa karamihang mga estado at teritoryo. Ang mga lugar na nagbabawal ng paninigarilyo ay malimit na may babalang nakadispley na 'no-smoking' ngunit hindi ito madalas na nangyayari.

Isang paglabag sa batas ay magbenta ng produktong tabako sa isang 'menor de edad' (ang ibig sabihin, sa isang taong mababa sa 18 taong gulang ang edad). Ang pagbebenta ng tabako sa isang menor de edad ay ipinagbabawal din sa karamihang mga estado at teritoryo.

Ang pag-inom ng alak ay legal sa Australya nguni't sa ilang mga lugar at panahon lamang. Isang paglabag sa batas para sa kahit sinong tao ang magbenta o magsuplay ng alak sa isang taong mababa sa 18 taong gulang (isang menor de edad). Isang paglabag din sa batas para sa isang menor de edad ang uminom ng alak maliban kung ito ay sa kaniyang pribadong lugar katulad ng isang pribadong tahanan. Ang pag-inom ng alak ay ipinagbabawal din sa ilang mga publikong lugar.

Australian Drug Information Network

www.adin.com.au

(kabilang ang impormasyon sa mga wikang maliban sa Ingles)

Kapaligiran

Mahalaga ang malinis na kapaligiran at pangangalaga ng kalikasan para sa mga Australyano. Bawal ang magkalat, maglikha ang polusyon, o magtapon ng mga basura nang walang pahintulot. Ang mga katutubong hayop, kabibi at halaman ay pinoprotektahan ng batas. Huwag mangaso, mangisda o mangulekta ng mga halaman o kabibi bago alamin kung kailangan mo ng pahintulot. Dagdag pa dito, may mga espesyal na patakaran na nauukol sa mga [National Parks](#) o mga pambansang liwasan upang mahadlangan ang pagkasira nito.

Environment Line

13 1555

(para sa impormasyong pangliwasan at pagrereport ng polusyon)

Ingay

May mga batas na nangangalaga sa mga Australyano mula sa sobrang ingay. Ang mga batas ay nagkakaiba sa lahat ng mga estado at teritoryo, at ito ay batay din kung ang lugar ay sonang pangkomersiyal, pang-industriya o para sa paninirahan. Sa pangkaraniwan, mapagparaya ang mga kapitbahay sa paminsan-minsang ingay, ngunit kung ito ay madalas, sobrang lakas o nangyayari sa gabi, maaari itong ireklamo sa lokal na konseho, autoridad ng kapaligiran sa estado o teritoryo, o sa pulis.

Mga Hayop

May mga batas sa Australya na nangangalaga sa mga hayop mula sa kalupitan at pagpapabaya. Ipinagbabawal ang pagpatay ng mga hayop sa likod-bahay. Maaaring magmulta o makulong ang mga taong tinatrato nang masama sa mga hayop at ibon. May mga lokal na batas tungkol sa kung anong mga hayop ang maaaring alagaan sa tahanan. Ang mga pantahanang hayop katulad ng aso ay kailangang irehistro sa iyong lokal na konseho. Basahin ang seksiyon ng 'Dog' sa 'Pampamahalaang seksiyon' ng iyong [White Pages](#).

Kung ikaw ay kumuha ng alagang hayop pananagutan mo na alagaan ito nang mabuti kabilang ang pagpapakain at pagpapanatiling malinis ito. Maraming mga alagang hayop ay kailangang regular na mabakunahan at magamot ng beteryaryo kung sila ay maysakit o nasaktan. Inaasahan sa Australya na ang mga alagang hayop ay makapon at malagyan ng micro-chip at ito ay pananagutan din ng may-ari. Maaari kang makakuha ng karagdagang impormasyon mula sa iyong lokal na vet o sa **Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (RSPCA)**.

Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (RSPCA)

9770 7555

RSPCA e-mail

mail@rspcansw.org.au

RSPCA website

www.rspca.org.au

Pakikipagkita at pakikipag-usap sa mga tao

Kapag makikipagkita sa isang tao sa unang pagkakataon, kinaugalian na makipagkamay sa pamamagitan ng kanang kamay. Ang mga taong hindi magkakilala ay pangkaraniwang hindi humahalik o yumayakap kapag nagkita.

Ang maraming mga Australyano ay tumitingin sa mata ng mga taong kausap nila, bilang palatandaan ng paggalang at upang ipakita na sila ay nakikinig. Gayon pa man, kailangan mong malaman na maaaring maging di-komportable o mapahiya ang ilang tao sa ganito.

Kapag nakikipagkita sa isang tao sa unang pagkakataon, maraming mga Australyano ang hindi komportable kapag tinatanong tungkol sa kanilang edad, kung sila ay kasal, may mga anak o pera.

Maliban na lamang kung ikaw ay ipinakilala sa isang tao sa pamamagitan ng kanilang unang pangalan, o maliban kung ikaw ay sinabihan na tawagin sila sa pamamagitan ng kanilang unang pangalan, kinaugalian na tawagin sila sa pamamagitan ng kanilang titulo at apelyido, (hal. G. Wong, Bb. Smith, Gng. Brown, Dr. Lee). Sa lugar ng trabaho at sa mga kaibigan, kadalasan tinatawag ng mga Australyano ang bawa't isa sa pamamagitan ng kanilang unang pangalan.

Magalang na Gawi

Ang mga Australyano ay kadalasang nagsasabi ng **“please”** kapag humihiling ng isang bagay o serbisyo at kadalasang nagsasabi ng **“thank you”** kapag sila ay tinulungan ng isang tao o sila ay binigyan ng isang bagay. Ang hindi pagsasabi ng **“please”** at **“thank you”** ay maituturing na hindi magalang.

Ang mga Australyano ay kadalasang nagsasabi ng **“excuse me”** para makuha ang pansin ng isang tao at **“sorry”** kapag sila ay nakabunggo ng isang tao. Ang mga Australyano ay nagsasabi rin ng **“excuse me”** o **“pardon me”** kapag sila ay dumighay sa publiko o sa bahay ng isang tao.

Ikaw ay dapat palaging magsikap na nasa oras para sa mga pulong o iba pang mga pakikipagtipan. Kung alam mo na ikaw ay mahuhuli, sikaping kontakin ang tao upang ipaalam sa kanila. Ito ay napakamahalaga sa mga propesyonal na pakikipagtipan dahil maaari kang singilin sa pagiging huli o kung ikaw ay pumalya sa iyong pakikipagtipan na hindi ipinaalam sa tao nang maaga. Ang taong parating huli ay maituturing na hindi maasahan.

Kung ikaw ay makatanggap ng nakasulat na imbitasyon maaaring kabilang dito ang mga letrang 'RSVP' na may nakalagay na petsa. Ibig sabihin nito ay nais ng taong nag-iimbita sa iyo na malaman kung ikaw ay makakadalo o hindi. Sa ganitong kalagayan, mapitagan na sumagot bago dumating ang nabanggit na petsa.

Karamihan sa mga Australyano ay sumisinga sa mga panyo o tisyu, hindi sa daanan. Katulad din ito ng pagdura. Maraming tao ang magsasabi ng "bless you" kapag ikaw ay babahin – ang kasabihang ito ay walang kahulugang ukol sa relihiyon.

Mahalagang malaman na ang ilang pagkilos ay hindi lamang pagiging walang-galang ngunit labag din sa batas. Kabilang sa mga halimbawa ay ang pagmumura sa publiko, pagtutulak sa linya, at pag-ihing pagdumi kahit saan maliban sa isang publiko o pribadong palikuran.

Pananamit

Ang Australya ay isang lipunang iba't iba ang pinagmulan. Ang sari-saring klase ng mga damit na isinusuot ng mga tao ay nagpapakita ng ganitong pagkakaiba. Maraming mga tao ang may ugaling magdamit nang impormal upang maging komportable o angkop sa sosyal na kalagayan o klima. Marami mga tao ang magnanais ding magsuot ng tradisyonal na mga damit na maaring may kaugnayan sa relihiyon o kaugalian, lalo na sa mga espesyal na okasyon.

May ilang mga batas o patakaran sa pananamit, bagama't may mga pangangailangan sa pagsusuot ng ilang mga uri ng damit para sa mga kalagayan sa trabaho at sa ilang mga lugar. Gaya halimbawa, dapat magsuot ng mga pangkaligtasang sapatos at mga matitigas na sumbrero para sa dahilan ng kaligtasan sa mga lugar ng konstruksiyon at ang mga pulis at militar at ilang mga negosyante ay nagsusuot ng mga uniporme.

Maaaring ipag-utos ng mga klub, sinehan at iba pang mga lugar sa mga tagatangkilik na magsuot ng maayos at malinis na damit at angkop sa sapin sa paa (hindi tsinelas).

Maaaring maging mapanghamon o nakakagalit para sa iyo ang ilang mga estilo ng pananamit. Gaya halimbawa, ang ilang mga kababaihan na nagsusuot ng mga damit na halos labas ang katawan. Hindi mo dapat silang hushagan sa pamamagitan ng mga pamantayan ng iyong dating bansa. Sa Australya, ano man ang estilo ng damit ng babae, hindi mo dapat ipakahulugan ito na mababa ang kanilang mga moral o kaya ay nagnanais silang makaakit ng mga interes ng mga lalaki.

Karaniwang mga kasabihan sa Australya

Marami sa karaniwang mga kasabihan o slang sa Australya ang maaaring maging kakaiba sa mga taong bago sa Australya. Kung hindi ka nakatitiyak kung ano ang ibig sabihin ng kasabihan, ayos lamang na magtanong. Ang ilang karaniwang mga halimbawa ang:

- **Bring a plate** – kapag ikaw ay inimbita sa isang sosyal o pantrabahong okasyon at hinilingang mag-'bring a plate', ang ibig sabihin nito ay magdala ng isang uri ng pagkain na maaaring ibahagi sa ibang mga tao.
- **BYO** – ang ibig sabihin nito ay 'Bring Your Own' o magdala ng sariling inumin na maaring kabilang ang alak, juice, soft drink o tubig. Ang ilang mga restoran ay BYO. Maaari kang magdala ng iyong sariling alak, bagama't kadalasan ay may bayad para sa pagbibigay at paghuhugas ng mga baso, tinatawag na 'corkage'.

- **Fortnight** – ang isang 'fortnight' ay dalawang linggo. Maraming mga Australyano ay tumatanggap ng sahod tuwing ikalawang linggo.

Pag-upa sa pribadong bahay o flat

Ikaw ay maaaring umupa ng bahay o flat sa pamamagitan ng real estate agent na kumakatawan sa mga may-ari ng bahay o nang direkta mula sa mga pribadong may-ari. Ang mga bakanteng paupahan ay karaniwang inilalathala sa mga pang-araw araw na pahayagan, lalo na sa mga araw ng Miyerkoles at Sabado sa mga seksiyong 'To let' at 'Accommodation vacant'. Maaari ka ring pumunta sa tanggapan ng real estate upang makita ang listahan ng mga ari-ariang pinaupahan. Sa Australya, mas ninanais na magkaroon ng nakasulat na kasunduan sa pagitan ng umuupa at may-ari upang ang anumang mga kahilingan at kondisyon ay madaling matukoy. Ang tinatawag na 'lease' o 'kasunduan sa pag-upa ng tirahan' ay isang nakasulat na kontrata na ginawa sa pagitan ng umuupa at ng may-ari ng bahay at kadalasan ay nakapirming panahon sa loob ng 6 o 12 buwan, gayunpaman ikaw ay may karapatang makipagkasundo sa panahon ng kontrata sa may-ari ng bahay o sa kanilang mga ahente bago ka pumirma. Maaari mo ring baguhin ang lease sa katapusan ng nakapirming panahon ng kontrata.

Maaaring may mga gastos na nakapaloob kung hindi mo itutuloy ang lease bago matapos ang napagkasunduang panahon, kaya huwag mong ikokompromiso ang iyong sarili sa isang lease na mas mahaba sa panahong kaya mong ipamalagi. **Huwag pipirma ng kontrata kung hindi mo lubusang naiintindihan ang mga hinihiling at kondisyon sa dokumento, sa dahilang ito ay magiging isang legal na kasunduan pagkatapos na ito ay iyong mapirmahan .** (Para sa karagdagang impormasyon tungkay sa ibaba ang Mga karapatan at mga katungkulan ng nangungupahan).

Sa simula ng pag-upa karaniwan ay hihilingan kang magbayad ng isang buwang paunang upa gayundin ng rental bond o panggarantiyang upa. Ang bond o garantiya ay ang ibinabayad na deposito sa may-ari ng bahay at karaniwan ay hindi hihigit sa halaga ng isang buwang upa. Kailangang ilagak ng may-ari ng bahay o estate agent ang iyong bond sa Residential Tenancies Bond Authority.

Bago ka lumipat ang kondisyon ng bahay o flat ay isusulat sa isang dokumentong tinatawag na 'condition report' at ito ay kinukumpleto mo at ng may-ari ng bahay o ng kanilang ahente. Ang dokumentong ito ay makatutulong na maiwasan ang mga di-pagkakasundo kapag ikaw ay lilipat ng tirahan dahil sa nakasulat dito ang anumang sira na naroon na nang ikaw ay lumipat sa nasabing bahay o flat. Kapag ikaw ay aalis na sa inuupahang bahay o flat makukuha mong muli ang bond kung wala kang utang na upa at ang aria-arian ay malinis at walang sira.

Ikaw ay maaaring maging karapat-dapat para sa ilang pinansiyal na tulong upang matugunan ang gastos sa pagbabayad ng rental bond at paunang isang buwang upa. Maaari ka ring maging karapat-dapat para sa **Rent Assistance** na makatutulong sa iyo na matugunan ang iyong mga kabayaran sa upa. Ang impormasyon tungkol sa mga kabayaranang ito ay makukuha mula sa [Centrelink](#).

Sa NSW ang **Department of Housing** ay tumutulong din sa mga taong mababa ang mga kinikita na umupa sa pribadong akomodasyon sa pamamagitan ng mga panukalang tulong sa pag-upa katulad ng [RentStart](#). Maaaring makabilang dito ang tulong para sa perang panggarantiya, paunang upa, at gayundin ang pansamantalang akomodasyon, kung ang mga tao ay walang tirahan. Karaniwan ang tulong na Rentstart ay magbibigay ng kontribusyong aabot hanggang 75% ng halaga ng garantiya sa upa.

Ang mga taong nasa malubhang kalagayang pampinansiya at pabahay ay maaaring maging karapat-dapat sa Rentstart at mabigyan ng:

- hanggang sa buong halaga ng garantiya;
- hanggang sa 2 linggong paunang upa (3 linggo para sa akomodasyong mayroon ng gamit);
- hanggang sa 4 na linggong atraso sa upa; at
- hanggang sa 4 na linggong upa sa pansamantalang akomodasyon.

Upang maging karapat-dapat sa Rentstart, ang mga kliyente ay kailangang:

- maging mga mamamayan ng Australya o mga permanenteng residente; o mayroong Temporary Protection visa o mga tinatawag na asylum seekers na naglagak ng aplikasyon para sa pagiging permanenteng residente.;
- matugunan ang pamantayan ng kinikita para sa publikong pabahay,
- matugunan ang pamantayan ng ari-arian para sa publikong pabahay
- may limitadong pag-aari ng kash, sa pangkalahatan ay mababa sa \$1000, at
- makapagpanatili ng pangungupahan sa pribadong paupahan.

Sa ilang bahagi ng New South Wales, karamihan sa Rentstart at mga produkto ng Rentstart Plus ay maaaring makuha sa Rentstart sa pamamagitan ng Serbisyong Pantelepono katulad ng:

- hanggang sa buong garantiya;
- hanggang sa 2 linggong paunang upa (3 linggo para sa akomodasyong mayroon ng gamit);
- hanggang sa 4 na linggong atraso sa upa; at
- hanggang sa 3 linggong upa sa pansamantalang akomodasyon

Para sa mga lokasyon ng mga tanggapan na nagpoproseso ng Rentstart sa pamamagitan ng telepono bisitahin ang websiste na: www.housing.nsw.gov.au

Para sa impormasyon tungkol sa **Rentstart**, kumontak sa:

Department of Housing (Pangkalahatang mga Pagtatanong) **1800 629 212**

(24 na oras sa isang araw, 7 araw sa isang linggo)

Website

[www.housing.nsw.gov.au/](http://www.housing.nsw.gov.au)

Ang mga numero ng telepono ng tanggapan ng lokal na Kagawaran ng Pabahay ay nakalista sa [White Pages](#) na direktoryo ng telepono sa ilalim ng seksiyong 'Housing Dept of'. O kaya ay bumisita sa website ng Kagawaran: www.housing.nsw.gov.au

Mga karapatan at katungkulan ng mga nangungupahan

Sa New South Wales, ang mga may-ari ng pinaupahan o ang kanilang mga ahente ng real estate ay kailangang magbigay sa lahat ng mga bagong nangungupahan ng kopya ng polyeto ng Office of Fair Trading o Tanggapan ng Makatarungang Pangangalakal na tinatawag na '[The Renting Guide](#)' o Ang Gabay sa Pag-upa. Ang buklet ay nagpapaliwanag tungkol sa pag-upa at maaaring makuha sa 17 mga lengguwahe. Tiyakin na ikaw ay mabigyan nila ng kopya. Para sa higit pang impormasyon, kumontak sa:

[Office of Fair Trading \(Tenancy Information\)](#) **133 220**

TTY (para sa mga may kapansanan sa pandinig at pagsasalita)

1300 723 404

Office of Fair Trading website

www.fairtrading.nsw.gov.au/realestaterenting.html

[Rental Bond Information](#) **133 220**

[Tenants' Union Hotline](#) **1800 251 101**

Pagbili ng bahay o flat

Ang mga bahay o flat na ipinagbibili ay karaniwang inaanunsiyo sa pahayagan at maaari ding ianunsiyo sa internet. Ang mga ahensiyang nauukol sa real estate ay maaari ding magbigay sa iyo ng listahan ng mga ari-ariang ipinagbibili at karaniwan ay maaaring magbigay sa iyo ng libreng pamplata. Kung ikaw ay bibili ng bahay sa unang pagkakataon sa Australya maaari kang maging karapat-dapat para sa 'First Home Buyers' Grant' ng Pamahalaang Australya.

Kung kailangan mong humiram ng pera upang makabili ng ari-arian, kontakin ang iyong bangko, o iba pang institusyon sa pananalapi. Sa Australya, ang mga tao ay karaniwang gumagamit ng abogado o konbeyanser kung bumibili ng ari-arian upang matignan kung tama ang mga titulo at mag-ayos ng mga papeles. Inuulit, **huwag pipirma ng kahit anong kontrata maliban kung naiintindihan mo nang lubusan ang lahat ang mga kahilingan at kondisyon.**

Kung nais mo ng pagpapayo tungkol sa mga hakbang na nakapaloob sa pagbili ng bahay at kung anong tulong ang makukuha sa pamahalaan, ang [Home Purchase Advisory Service](#) o Serbisyong Pagpapayo kaugnay ng Pagbili ng Bahay ay nagbibigay ng libreng impormasyon, pagpapayo at mga reperal kaugnay ng mga usapin sa pagbili ng bahay katulad, pagbili, pagtatayo at pagkuha ng pautang para sa pabahay. Ang Serbisyo ay naglalathala ng maraming libreng publikasyon katulad ng The A-Z of Home Purchase at Financing Your Home Purchase.

Upang may makausap na tagapayo tungkol sa pagbili ng bahay o makakuha ng mga kopya ng nabanggit na mga publikasyon, tawagan ang serbisyo sa mga oras ng opisina sa LibrengTawag:

[Home Purchase Advisory Service](#) **1800 806 653**

NSW Housing website www.housing.nsw.gov.au

Public Housing (Pampublikong Pabahay)

Kung ikaw ay tumatanggap ng kabayaran mula sa Centrelink o mababa ang kinikita, maaari kang mag-aplay upang umupa ng pampublikong pabahay. Ang panahon ng paghihintay para sa pampublikong pabahay ay nagkakaiba batay sa lugar na gusto

mong tirahan, ang laki ng iyong pamilya at ang mahigpit na pangangailangan mo ng pabahay.

Ang Kagawarang ng Pabahay sa NSW ay nagpapaupa ng kaniyang mga publikong gusali sa mga taong mabababa ang kita sa suportadong halaga. Karaniwan ay may matagal na oras ng paghihintay sa ganitong uri ng pabahay nguni't maaaring makakuha ng mas mabilis na access sa publikong pabahay sa ilang mga kalagayan.

Bilang bahagi ng kamakailang mga reporma sa publikong pabahay, ang pagiging karapat-dapat para sa publikong pabahay ay binago upang pagtuunan ang:

- pagtulong sa mga taong mababa ang mga kinikita na nangangailangan ng suporta upang matulungan silang mabuhay nang nagsasarili; at
- mga sambahayang mababa ang mga kinikita na mayroong mga problema sa paghahanap ng makakayanang pabahay sa pribadong pamilihan na angkop sa kanilang mga pangangailangan.

Ang pagbabagong ito ay nangangahulugan ng paglayo sa paggamit ng kinikita bilang pangunahing pamantayan sa pagiging karapat-dapat sa publikong pabahay at maging kabilang ang pagtatasa ng pangangailangan at kakayahang humanap ng makakayanang pabahay.

Ang pangkomunidad na pabahay ay katulad ng pampublikong pabahay. Ito ay pinangangasiwaan ng mga organisasyong walang-layuning tumubo at hindi ng Kagawaran ng Pabahay. Pinopondohan ng Tanggapan ng Pangkomunidad na Pabahay ang mga asosasyon ng pabahay, mga kooperatiba, mga simbahan, lokal na pamahalaan at iba pang di-pampamahalaang pangkomunidad na organisasyon ng pabahay upang makapagbigay ng makakayanang paupahang pabahay para sa mga taong mababa ang kinikita. Karamihan sa mga pag-aari ng pangkomunidad na pabahay ay ginagamit para sa matagalang tirahan ng mga taong mababa ang kinikita na nagbabayad ng 25 porsiyento ng kanilang kita bilang upa.

[Department of Housing](#) Pangkalahatang mga Pagtatanong 1800 629 212

Ang mga numero ng opisina ng lokal na Kagawaran ng Pabahay ay nakalista sa [White Pages](#) na direktoryo ng telepono sa seksiyong 'Housing Dept. of'

Pangkagipitang Pabahay

Sa NSW, maaaring makatulong ang Kagawaran ng Pabahay sa mga taong dumaranas ng maikling-panahong krisis sa pabahay at hindi karapat-dapat sa pampublikong pabahay. Kung maaprubahan, ang Kagawaran ay magbibigay ng pang-maikling-panahong pansamantalang publiko o pribadong tirahan para sa loob ng hanggang tatlong buwan.

Ang Pangkagipitang Pansamantalang Tirahan ay maaari lamang makuha ng mga taong:

- hindi karapat-dapat para sa pampublikong pabahay, at
- may kagyat na pangangailangan para sa maikling-panahong pansamantalang tirahan, at
- hindi kayang lutasin ang pangangailangan nang sila lamang, at

- hindi mabigyan ng tirahan ng pamilya o mga kaibigan, at
- hindi karapat-dapat para sa iba pang uri ng tulong mula sa ibang mga ahensiya dahil sa kita o kalagayan sa pagiging pansamantalang residente.

Para sa higit pang impormasyon tungkol sa pangkagipitang pansamantalang tirahan, kontakin ang:

[Department of Housing](#) (Pangkalahatang mga Pagtatanong) **1800 629 212**

Ang mga numero ng opisina ng lokal na Kagawaran ng Pabahay ay nakalista sa [White Pages](#) na direktoryo ng telepono sa seksiyong 'Housing Dept. of'

Supported Accommodation Assistance Programme

Ang **Supported Accommodation Assistance Programme (SAAP)** ay nagbibigay ng transisyonal na akomodasyon at kaugnay na mga serbisyong pansuporta para sa mga taong walang tirahan o nanganganib na mawalan ng tirahan. Ang programa ay pinanghahawakan ng maraming di-pampamahalaang mga organisasyon at pinopondohan ng Department of Community Services (DoCS). Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa mga serbisyo ng SAAP para sa mga taong walang tirahan, kontakin ang:

Homeless Persons Information Centre (HPIC) **1800 234 566**

Para sa mga taong nasa situwasyon ng karahasan sa tahanan na nangangailangan ng pangkagipitang tulong, kabilang ang pagpapayo at reperal, kontakin ang Department of Community Services':

Domestic Violence Help Line **1800 656 463**

TTY (para sa mga may kapansanan sa pandinig at pagsasalita)

1800 671 442

The Youth Emergency Accommodation Line (Ang Linya para sa Pangkagipitang Akomodasyon ng Kabataan)

Ang Youth Emergency Accommodation Line ay nagbibigay ng impormasyon sa telepono at serbisyong reperal sa mga kabataang walang tirahan. Ito ay nagbibigay din ng listahan ng bakanteng 24 na oras na kamang pangkagipitan na ina-update araw-araw mula Lunes hanggang Biyernes. Para sa karagdagang impormasyon tumawag sa:

Youth Emergency Accommodation Line

(Kanayunang mga lugar)

1800 424 830

Youth Accommodation Association NSW

9318 1531

Mga Mahalagang Serbisyong Pambahay

Kung ikaw man ay umuupa o bumibili ng bahay, may ilang mga serbisyong pambahay na kailangan mong maipakonekta sa ari-arian: Sikaping magbigay ng ilang araw na paunawa sa mga tagapagbigay ng mga serbisyong ito bago umasang makalipat sa isang bagong lugar.

Bago pumirma sa anumang kontrata para sa mga serbisyong pambahay, kailangang mong alamin kung ang serbisyong iyong papasukan ay kailangan kung isasaalang-alang ang kanilang mga kaayusan sa paninirahan. Sa ilang mga kaso may mga taong pumirma nang hanggang sa 3 taong kontrata para sa suplay ng kuryente, bagama't sila ay naninirahan sa isang pansamantalang pabahay. Mahalagang maintindihan ang mga kahilingan at kondisyon ng mga kasunduan sa mga tagapagbigay ng serbisyo bago gumawa o pumirma ng anumang mga kontrata para sa mga serbisyong pambahay.

ELEKTRISIDAD

Energy Australia 13 1535

(Eastern Sydney, Central Coast and Newcastle)

Energy Australia website www.energyaustralia.com.au

Integral Energy 13 1002

(Western Sydney and Wollongong)

Integral Energy website www.integral.com.au

GAS

AGL 13 1245

www.aql.com.au

TUBIG

Sydney Water 13 2092

(Sydney, Blue Mountains & Illawarra)

www.sydneywater.com.au

Hunter Water 1300 657 657

(Hunter Region)

www.hunterwater.com.au

TELEPONO

Ang mga kompanya ng telepono, kabilang ang [Telstra](#), na bahagyang pag-aari ng gobyerno ay nakalista sa [Yellow Pages](#) na direktoryo ng telepono sa seksiyong 'Mobile telephones and accessories' at 'Telephones – long distance'.

Ang ilan sa mga serbisyong ito ay maaring mangailangan ng bayad para sa koneksiyon. Mangyari lamang na i-tsek sa tagapagbigay ng serbisyo bago ka pumirma ng kontrata. Ikaw ay padadalhan ng regular na kuwenta o bill na nagsasaad ng mga gastos na kaugnay sa kanilang serbisyo. Kailangan mo silang kontakin kaagad kung hindi ka makakabayad sa takdang petsa, o kung nais mong makatanggap ng mas mababang bill sa halip na malalaking bill sa mahabang mga pagitan. Ang mga tawag sa mga ibang bansa ay maaaring maging napakamahal at ang mga bayarin ay madaling maipon. Maaaring kailanganin mo na i-monitor nang maingat ang iyong mga tawag sa ibang bansa o gumamit ng pre paid na call card (maaaring mabili sa mga tindahan ng diyaryo).

Maraming tao sa Australya ang mayroong mobile phone, gayunpaman, **ang mga tawag mula sa mga mobile phone ay maaaring napakamahal**. Kadalasan ang mga tawag ay inoorsan sa pamamagitan ng mga minuto o ng mga yunit na 30 segundo kapag gumagamit ng mobile phone upang gumawa ng mga tawag kabilang ang mga tawag sa ibang estado o ibayong dagat. **Kailangan mong mag-ingat upang maintindihan nang husto ang pampinansiya at pambatas na mga obligasyon bago ka magpasyang bumili ng teleponong mobile.**

Ang **Telecommunications Industry Ombudsman** ay gumawa ng ilang mga polyetong pang-impormasyon tungkol sa iba't ibang mga isyung pangmamimili na maaaring makuha sa wikang Ingles at iba pang mga lengguwahe. Para sa karagdagang impormasyon bisitahin ang website o kumontak sa:

Telecommunications Industry Ombudsman

1800 062 058

Website

www.tio.com.au/publications/FactSheets.htm

Paghahanap ng trabaho

Ang mga pang-araw araw na pahayagan ay naglalathala ng mga bakanteng trabaho (o 'Positions vacant (mga bakanteng posisyon)') lalo na sa mga araw ng Sabado. Ang mga bakante sa trabaho ay maaari ding matagpuan sa internet. Mayroon ding mga pribadong ahensiya ng pagtatrabaho, na nakalista sa [Yellow Pages](#) na direktoryo ng telepono at mga anunsyo para sa pagtatrabaho.

Ang sinumang residente ng Australya ay maaaring magrehistro sa **Centrelink** upang makakuha ng tulong sa paghahanap ng trabaho. Kapag nakapagrehistro, ikaw ay irerekomenda sa **Job Network**, na binubuo ng mga samahang pribado, pangkomunidad at pampamahalaan, na kinontrata ng Pamahalaang Australya upang matulungan ang mga tao na makahanap ng trabaho.

Bilang isang bagong dating, madalas ay magandang ideya na kausapin ang isang may kasanayang tagapayo sa pagtatrabaho upang matiyak na ang iyong paraan ng paghahanap ng trabaho ay naaangkop, lalong lalo na kung ikaw ay nahihirapang makakakuha ng interbyu.

Mga detalye ng pagkontak sa Centrelink

Job Search Information Line	13 6268
Tulong sa mga wikang maliban sa Ingles	13 1202
Nang personal	Office locations
Website	www.centrelink.gov.au

Mga Serbisyo ng Job Network

Maraming mga serbisyong nauukol sa pagtatrabaho na maaaring makuha sa pamamagitan ng Job Network. Kabilang dito ang mga sumusunod:

- Ang **Job Search Support Services** (Mga Serbisyong Pansuporta sa Paghahanap ng Trabaho) – agad-agad na makukuha ng mga karapatdat-dapat na naghahanap ng trabaho matapos na magrehistro sa Centrelink o sa isang miyembro ng Job Network, ito ay naglalayong tumulong sa mga walang trabaho na makakita kaagad ng trabaho hangga't maaari;
- Ang **Intensive Support Services** (Mga Serbisyong ukol sa Masinsinang Suporta) – nagbibigay ng karagdagang tulong sa mga karapatdat-dapat na naghahanap ng trabaho kabilang ang pagsasanay upang mapaunlad ang mga kasanayang ukol sa interbyu, at upang makaharap nang mahusay sa malamang na mga tagapag-empleyo;
- Ang **Intensive Support - Job Search Training** (Masinsinang Suporta - Pagsasanay sa Paghahanap ng Trabaho) kabilang ang pagbibigay ng angkop na tulong sa bawat isang karapatdat-dapat na naghahanap ng trabaho, kabilang ang pagpapabuti ng kanilang mga kasanayan sa Paghahanap ng Trabaho, at pagpapalawak ng mga Network sa Paghahanap ng Trabaho (kabilang sa mga gawain ang tulong para sa mga kasanayang nauukol sa paggawa ng mga resume at aplikasyon sa trabaho);

- Ang **Intensive Support – customised assistance** (Masinsinang Tulong – angkop na tulong) - nagbibigay ng higit na pang-isahang tulong para sa mga karapatdat-dapat na naghahanap ng trabaho, at kabilang ang pagtutuo ng pansin sa mga hadlang sa paghahanapbuhay ng isang naghahanap ng trabaho at pag-angkop ng mga pagsisikap ng isang taong naghahanap ng trabaho.
- Ang **New Enterprise Incentive Scheme (NEIS)** (Bagong Panukalang Pangganyak sa Negosyo) – tumutulong sa mga walang trabaho na magsimula at magpatakbo ng sarili nilang negosyo. Ang kalahok ay maaaring makakuha ng tulong mula sa NEIS na nagbibigay ng pagsasanay para sa maliit na negosyo, kitang pansuporta at pagpapayo sa loob ng unang taon ng negosyo.
- Ang **Assessment Fee Subsidy for Overseas Trained Australian Residents** (Tulong na Bayad sa Pagtatasa para sa Australyanong Residente na Nagsanay sa Ibayong-dagat) – ay tumutulong sa gastos ng mga pagsusuri at mga pagtatasa.

Mahalaga na tandaan na ang basta lamang na pagrerehistro sa tagapagbigay-serbisyo na Job Network ay hindi nagbibigay ng garantiya ng trabaho. Kailangan mo pa rin na aktibong maghanap ng trabaho upang madagdagan ang iyong pagkakataong makahanap ng trabaho.

Ang lahat ng mga naghahanap ng trabaho ay maaari ding gumamit ng libreng kagamitan ng **Job Network Access** sa Centrelink. May ilang mga miyembrong ahensiya ng Job Network ang nagpapagamit ng mga telepono, photocopier, fax machine, mga touch screen at kompyuter (kabilang ang internet). Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa mga serbisyo, kabilang ang pagiging karapat-dapat, kumontak sa:

Job Seeker Hotline **13 6268**
Job Network website www.jobnetwork.gov.au

Ang Centrelink ay nagbibigay din sa mga kliyente ng reperal para sa pagkilala ng mga kasanayan sa ibang bansa at nagbibigay ng pagpapayo tungkol sa iba pang lokal na mga serbisyong nauukol sa pagtatrabaho na maaaring makuha.

Ang mga opisina ng Centrelink ay matatagpuan sa maraming mga siyudad na suburbiya gayundin sa mga malaking sentro sa kanayunan. Ang lokasyon ng kanilang mga opisina ay nakalista sa seksiyon ng 'Centrelink' sa [White Pages](#) na direktoryo ng telepono at sa website ng Centrelink

Karagdagang impormasyon

New Apprenticeships **13 38 73**
Website www.newapprenticeships.gov.au
Workplace website www.workplace.gov.au
Australian Jobsearch website www.jobsearch.gov.au
Skilled Migrant Job Seeker website <https://skilledmigrant.gov.au>
Jobguide website www.jobguide.dest.gov.au

Mga Kwalipikasyon

Maipapayo na magkaroon ng pormal na pagkilala sa iyong mga kwalipikasyon sa ibang bansa upang mapabuti ang iyong pagkakataong makakuha ng trabaho sa parehong propesyon na ikaw ay mayroong kwalipikasyon.

MGA HANAPBUHAY

Kung ikaw ay may kwalipikasyon sa pag-iinhinyero, konstruksiyon, trabahong kaugnay ng metal, mga trabahong nauukol sa elektrikal at pangongontrata ng pagpapakain, maaari kang payuhan ng **Trades Recognition Australia (TRA)** kung paano makilala ang mga kwalipikasyong nabanggit sa Australya. Kung ikaw ay nakatira sa NSW kontakin ang:

[Trades Recognition Australia](#)

GPO Box 9879
MELBOURNE VIC 3001
Tel: 03 9954 2537
Fax: 03 9954 2588
Website: www.workplace.gov.au/tra

Vocational Training Tribunal

Level 12
1 Oxford Street
DARLINGHURST NSW 2001
Tel: 9266 8450

Para sa mga katanungan mula sa ibang bansa, kumontak sa:

[Trades Recognition Australia](#)

GPO Box 9879
CANBERRA ACT 2601
AUSTRALIA
Tel: +612 6121 7456
Fax: +612 6121 7768
E-mail: traenquiries@dewr.gov.au
Website: www.workplace.gov.au/tra

Ang **[NSW Department of Education and Training](#)** o Kagawaran ng Edukasyon at Pagsasanay sa NSW ay maaaring magbigay payo kung paano makilala ang iyong mga kasanayan sa ibayong dagat para sa mga layuning pagtatrabaho. Maaari ka ring payuhan ng Mga Opisyal na Tagapayo kaugnay ng mga Kasanayan sa Ibayong dagat sa pamamagitan ng telepono o personal na interbyu. Kumontak sa:

[Industry Training Services Centres \(ITSCs\)](#) (Mga Sentrong Pangserbisyo kaugnay ng Industriyang Pagsasanay) **13 2811**

Parramatta ITSC
Ground floor, 16-
18 Wentworth Street
PARRAMATTA 2150
Tel: 13 2811

Bankstown ITSC
2nd floor, 41-45 Rickard Rd
BANKSTOWN 2200
Tel: 13 2811

MGA KWALIPIKASYONG PANG-TERTIARY

Ang **Australian Education International-National Office of Overseas Skills Recognition (AEI-NOOSR)** o ang Pangdaigdig na Edukasyon sa Australya-Pambansang Opisina para sa Pagkilala ng mga Kasanayan sa Ibang Bansa ay nagbibigay impormasyon kung paano makikilala sa Australya ang mga akademikong kwalipikasyon na nakuha matapos ang sekundaryong paaralan. Sa ilang mga pagkakataon, ang mga propesyonal na nagsanay sa ibang bansa na may katibayan ng pagiging mamamayan o permanenteng residente ng Australia ay maaaring maging karapat-dapat para sa panukalang pautang para sa mga propesyonal na tinatawag na Bridging for Overseas-trained Professionals Loan Scheme (BOTPLS). Ang mga pautang na ito ay inilalaan para sa mga kabayaran sa mga bridging courses na magbibigay-daan upang matugunan ng mga propesyonal na nagsanay sa ibang bansa ang mga pangangailangan sa pagpasok upang makapagsanay ng kanilang propesyon sa Australya. Para sa higit pang impormasyon kontakin ang:

AEI-NOOSR Hotline

1300 363 079

AEI-NOOSR website

aei.dest.gov.au/AEI/QualificationsRecognition

Kung ang iyong mga dokumento na nagpapatunay ng iyong mga kwalipikasyon ay hindi nakasulat sa Ingles, kailangan mong ipasalin ang mga ito. Basahin ang [Tsapter 2, Tulong sa wikang Ingles](#)

Pagkilala para sa karagdagang pag-aaral

Maaaring bigyan ng pagkilala ang iyong mga kasanayan at kwalipikasyon mula sa ibayong dagat ng TAFE NSW para sa pagpasok sa mga kurso at para sa mataas na katayuan. Para sa karagdagang impormasyon kontakin ang:

TAFE Information Centre

13 1601

TAFE NSW website

www.tafensw.edu.au/contact/

Mga Kondisyon sa Pagtatrabaho (mga karapatan ng tagapag-employo/empleyado)

Ang bagong pederal na sistema kaugnay ng mga ugnayan sa lugar ng trabaho ay makakaapekto sa halos 85 porsiyento ng mga empleyado. Bilang isang empleyado, kailangan mong alamin kung ang negosyong iyong pinapasukan ay sakop nito – kausapin ang iyong tagapag-employo. Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa minimong mga antas ng pasahod at mga kondisyon sa ilalim ng sistemang ito, bisitahin ang website ng WorkChoices o kumontak sa Workplace Infoline.

Para sa impormasyon tungkol sa dating pasahod at mga kondisyon, bisitahin ang website ng **WageNet**.

Maraming mga trabaho ang sakop ng partikular na mga **pang-estado o pederal** na award na nagbabalangkas ng mga karapatan at katungkulan ng mga tagapag-employo at mga kondisyon ng trabaho para sa mga empleyado (kabilang ang ayon sa batas na minimong mga antas ng pasahod) na sakop sa ilalim ng isang award.

Ang ilang mga lugar ng trabaho at mga indibiduwal ay saklaw ng kasunduang nagtatakda ng mga pasahod at kondisyon sa trabaho. Ang nakasulat na mga kasunduan sa trabaho ay maaari ding magtakda ng mga pasahod at mga kondisyon para sa mga empleyadong hindi sakop ng tinatawag na award o kasunduan.

Ang [Australian Workplace Agreement \(AWA\)](#) o Kasunduan sa Lugar na Pinagtatrabahuan ay isang sariling kasunduan sa pagitan ng tagapag-empleyo at ng empleyado tungkol sa suweldo at kondisyon ng pagtatrabaho ng empleyado.

Para sa higit pang impormasyon, kumontak sa:

Office of the Employment Advocate	www.oea.gov.au
Workplace Agreements Information Service	1300 366 632
WorkChoices website	www.workchoices.gov.au
Workplace Infoline	1300 363 264
Wageline	1300 363 264
WageNet website	www.wagenet.gov.au

Sa ilalim ng Workplace Relations Act, ang lahat ng mga empleyado ay may karapatang sumapi o hindi sumapi sa isang unyong pantrabaho. Hindi maaaring paalisin ng tagapag-empleyo ang empleyado sa dahilang sila ay kasapi o hindi kasapi sa isang unyon. Para sa karagdagang impormasyon, kontakin ang **Australian Council of Trade Unions (ACTU)**

ACTU Helpline	1300 362 223
ACTU website	www.actu.asn.au

Superannuation

Ang superannuation ay isang espesyal na inilaang mahabang-panhong pamumuhunan para sa iyong pagreretiro. Ang superannuation ay kilala bilang 'pag-iimpok para sa pagreretiro' o 'kinikitang pensiyon' sa buong mundo. Ang pamumuhunan sa superannuation habang ikaw ay nagtatrabaho ay inilaan upang matulungan ka na makapagbuo ng reserba ng naipaong pera para sa iyong pagreretiro. while you are working is designed to help you build a nest-egg for your retirement. Halos bawat taong nagtatrabaho sa Australya ay miyembro ng pondong superannuation.

Ang superannuation sa Australya ay karaniwang kilala bilang 'Super'.

Sa karaniwang mga kaso, ang iyong tagapag-empleyo ay kailangang magbayad ng halagang katumbas ng siyam na porsiyento (9%) ng iyong kinikita para sa isang pondong Superannuation na iyong pinili. Maaari ka ring magbayad ng karagdagang pera sa iyong pondong super. Upang alamin kung ang iyong tagapag-empleyo ay nagbabayad ng tamang halaga kailangan mong alamin ito mula sa mga taong namamahala ng iyong iyong pondong super. Para sa karagdagang impormasyon kontakin ang:

ATO Superannuation Infoline	13 1020
ATO website	www.ato.gov.au/super
Australian Securities & Investments Commission (ASIC)	1300 300 630
ASIC website	www.fido.asic.gov.au

Pagbubuwis

Ang **Tax File Number (TFN)** ay isang walang-katulad na numero na ibinibigay ng **Australian Taxation Office (ATO)**(Opisina ng Pagbubuwis sa Australya) sa mga tao o organisasyon at kinakailangan para sa lahat ng porma ng pagtanggap ng kinikita. Mag-aplay para sa iyong TFN bilang unang prayoridad. Ang pinakamabilis na paraan upang makakuha ng TFN para sa mga bagong dating ay sa pamamagitan ng internet. Maaaring **magrehistro** para sa **Online TFN** sa loob ng 24 na oras sa isang araw, 7 araw sa isang linggo at ang kailangan lamang ay ang mga detalye ng iyong pasaporte at ang iyong address sa Australia. Matapos ang halos 10 araw matatanggap mo ang iyong bagong TFN sa koreo. Maaaring makakuha ng mga application form mula sa mga tanggapan ng **Centrelink offices**, sa pamamagitan ng pag-iimprenta nito mula sa website ng ATO o sa pamamagitan ng pagtawag sa linyang-pantulong ng TFN. Ang pagpoproseso para sa pagbibigay ng TFN ay sa loob ng 28 araw.

Kung ikaw ay nagsimulang magtrabaho, hihilingin ng iyong tagapag-empleyo na kumpletohin ang TFN Declaration form kung saan ay kakailanganin mong isulat ang iyong TFN. Kung ikaw ay wala pang TFN, ang tagapag-empleyo ay hindi pinapayagang magbawas nang mahigit sa karaniwang halaga ng buwis hanggang sa matapos ang pamantayang panahon ng pagpoproseso ng TFN.

Kung ikaw ay may anumang kita sa loob ng pinansiyal na taon (sa pagitan ng 1 Hulyo at 30 Hunyo), ikaw ay kailangang maglagak ng **Income Tax Return** bago mag ika-31 ng Oktubre sa taong iyon, maliban kung may magagawang ibang pagsasaayos.

Ang Australya ay mayroong **Goods and Services Tax (GST)** o ang pagbubuwis sa mga kalakal at mga serbisyo na 10 porsiyento sa karamihang mga bagay. Ang GST ay kabilang sa halagang ipinababayad sa iyo. Ang ilang mga bagay tulad ng mahalagang pagkain, karamihang pang-edukasyon at pangkalusugang serbisyo, mga nahirang na child care at nursing home care ay walang GST.

Kung ikaw ay nagmamay-ari ng isang negosyo, kakailanganin mong kumuha ng Australian Business Number (ABN) o Numero ng Negosyo sa Australya para sa iyong mga pakikipag-ugnayan sa Australian Taxation Office (Opisina ng Pagbubuwis sa Australya) at iba pang mga negosyo. Para sa higit pang impormasyon, kontakin ang Australian Taxation Office (Opisina ng Pagbubuwis sa Australya) :

Mga detalye ng pagkontak sa Australian Taxation Office (ATO)

Linyang pantulong para sa Tax File Number

13 2861 (piliin ang opsiyon 2)

Mga katanungan tungkol sa Negosyo at GST

13 2866

Linyang Pang-impormasyon para sa Pansariling Buwis

13 2861 (piliin ang opsiyon 4)

Website ng Opisina ng Pagbubuwis

www.ato.gov.au

TFN online registration

www.ato.gov.au/individuals

8

Kasiguruhang panlipunan

Ang Pamahalaang Australya ay nagbibigay ng kontribusyon sa pangsosyal at pang-ekonomiyang mga resulta sa pamamagitan ng paghahatid ng mga serbisyong tumutulong sa mga tao na umasa sa sariling sikap at pagsuporta sa mga taong nangangailangan. Ang kasiguruhang panlipunan ay pangunahing ibinibigay sa pamamagitan ng ahensiyang pampamahalaan na tinatawag na **Centrelink**. Ang **Opisina ng Tulong Pampamilya (Family Assistance Office)** ay nagbibigay ng tulong sa mga pamilya.

Maaari mong makita ang mga [lokasyon ng mga opisina ng Centrelink](#) at [Opisina ng Tulong Pampamilya](#) sa iyong lokal na White Pages na direktoryo ng telepono.

Mga Kabayaran mula sa Centrelink

Ang pagtanggap ng mga suportang kabayaran para sa kita ay batay sa klase ng iyong *visa* at iyong partikular na mga kalagayan, kabilang ang iyong kinikita at mga ari-arian. Kahit na ikaw ay maging permanenteng residente ng Australya, maaaring maging angkop ang panahon ng paghinhintay (basahin sa ibaba).

Kung ikaw ay hindi nakakapagsalita ng wikang Ingles, ang Centrelink ay maaaring magsaayos ng intrepreter para sa iyong appointment. Maaari mong kontakin ang Centrelink sa iyong sariling wika sa pamamagitan ng pagtawag sa:

Centrelink (mga serbisyong multilinguwal)

13 1202

Centrelink website

www.centrelink.gov.au

Kailangan kang magbigay ng mga dokumentong pagkakakilanlan (pasaporte at dokumento ng pagbibiyaha, mga detalye ng account sa bangko at ng tinitirhang lugar) sa Centrelink kapag nag-aaplay para sa mga kabayaran. Ang karagdagang impormasyon tungkol sa mga kakailanganing pagkakakilanlan ay maaaring makuha sa numerong nasa itaas o sa pamamagitan ng pagdownload ng factsheet na "[Proving your identity to Centrelink](#)" mula sa website ng Centrelink.

Kailangan mo ng Tax File Number (TFN) upang makatanggap ng anumang mga suportang kabayaran para sa kita. Ang Centrelink ay maaaring magbigay sa iyo ng application form ng TFN na maaari mong ilagak sa Opisina ng Pagbubuwis sa Australya.

Mga panahon ng paghinhintay

Karaniwan ang mga bagong dating na migrante ay kailangang manirahan bilang mga permanenteng residente sa Australya sa loob ng dalawang taon bago sila makakuha ng karamihang kabayaran nauukol sa kasiguruhang panlipunan, kabilang ang mga benepisyo para sa mga walang trabaho at may sakit, panustos para sa pag-aaral, at ilan pang mga kabayaran. Ang mga panahon lamang na inilagi sa Australya bilang isang permanenteng residente ang bibilangin para sa panahon ng paghinhintay. Upang maging karapat-dapat na tumanggap ng pensiyon para sa matanda at para sa may kawalang-lakas, ikaw ay kinakailangang nanirahan sa Australya sa loob ng 10 taon.

MGA IKSEMSIYON SA PANAHOON NG PAGHIHINTAY

Ang mga migranteng pumasok bilang refugee at kasong humanitarian ay may iksemsiyon sa 2 taong panahong paghihintay. Ito ay angkop din sa kanilang mga asawa/kinakasama at mga umaasang anak kung umiiral ang relasyon nang sila ay dumating sa Australya bilang refugee at kasong humanitarian.

Gayundin, ang mga partner at umaasang mga anak ng mga mamamayang Australyano at mga taong naging permanenteng residente nang dalawang taon man lamang ay may iksemsiyon sa panahon ng paghihintay. Maaaring mayroon ding iba pang naaangkop na mga iksemsiyon.

Karamihan sa mga kabayaran ay makukuha lamang ng mga taong naninirahan sa Australya at may pahintulot na mamalagi nang permanente. Maaaring matanggap ang kabayaranang tinatawag na **Special Benefit** sa panahon ng paghihintay, kung ikaw ay dumaranas ng kahirapan dahil sa malaking pagbabago ng iyong kalagayan na hindi mo inaasahan. Ang kabayaranang ito ay makukuha lamang sa limitadong mga kalagayan. Ang iyong kawalan ng kakayahang makahanap ng trabaho o nauubusan ng pera ay hindi sapat na mga dahilan para maging karapat-dapat na tumanggap ng Special Benefit. Kung ikaw ay dumating na mayroong Garantiya ng Suporta o tinatawag na Assurance of Support, ang iyong tagapaggarantiya ang may pananagutan sa muling pagbabayad ng halagang ibinayad sa iyo. Ang Carer Payment ay maaaring makuha sa panahon ng paghihintay kung ikaw ay nagbibigay ng palagiang pangangalaga.

Kung ikaw ay nabalo, naging inutil o naging isang solong magulang matapos na maging residente ng Australya, ikaw ay maaaring maging karapat-dapat na tumanggap ng panustos o pensiyon. Maaari ka ring makatanggap ng pensiyon kahit hindi nanirahan sa Australya sa loob ng 10 taon kung ikaw ay nasasakupan ng pandaigdigang kasunduan kaugnay ng kasiguruhang panlipunan. Sa pagsapit ng Mayo 2007, ang Australya ay mayroon ng mga kasunduan sa 18 bansa kaugnay ng kasiguruhang panlipunan.

Family Assistance payments (Mga Kabayaranang Tulong Pampamilya)

Kung ikaw ay may umaasang mga anak, ang Pamahalaang Australya ay nagbibigay ng hanay ng mga kabayaran sa pamamagitan ng **Family Assistance Office** (Opisina ng Tulong Pampamilya) upang suportahan ang mga pamilya sa kanilang mga pananagutang pantrabaho at pampamilya.. Kabilang sa pangunahing mga kabayaranang tulong pampamilya ay ang Family Tax Benefit, Child Care Benefit, Maternity Payment at Maternity Immunisation Allowance.

Kadalasan, ikaw ay kinakailangang may visa para sa pagiging permanenteng residente upang maging karapat-dapat na tumanggap nito ngunit may ilang mga eksepsiyon. Walang panahon ng paghihintay para sa mga kabayaranang ito. Mahalaga na maunawaan na ang mga kabayaranang tulong pampamilya ay inilaan lamang bilang dagdag sa kita at hindi ito sapat upang mabuhay. Ang mga Kabayaranang Tulong Pampamilya ay nakapailalim sa pagsusuri ng kinikita.

Ang **Family Assistance Offices** (Mga Opisina ng Tulong Pampamilya) ay matatagpuan sa mga opisina ng Centrelink, Medicare at Australian Taxation. Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa mga kabayaranang tulong pampamilya o pagpapayo kung ano ang karapat-dapat mong tanggapin, kontakin ang Family Assistance Office.

Opisina ng Tulong Pampamilya – mga detalye ng pagkontak

Telepono	13 6150
Mga wikang maliban sa Ingles	13 1202
TTY (para sa mga may kapansanan sa pandinig at pagsasalita)	1800 810 586
Family Assistance website	www.familyassist.gov.au

Mga kabataan

Kung ikaw ay may mga anak na lampas sa 16 na taong gulang ang edad, sila ay maaaring maging karapat-dapat para sa mga kabayaran ng kasiguruhang panlipunan katulad ng Youth Allowance o Austudy. Para sa karagdagang impormasyon bisitahin ang website na: www.centrelink.gov.au o tumawag sa:

Mga Serbisyong Pangkabataan at Pang-estudyante	13 2490
Sa mga wikang maliban sa Ingles	13 1202

Isang taong makikitungo sa Centrelink o sa Opisina ng Tulong para sa iyo

Maaari kang maghirang ng iba pang tao o organisasyon - tinatawag na 'nominee', upang humarap para sa iyo sa iyong mga pakikitungo sa Centrelink at sa Opisina ng Tulong Pampamilya.

Mga Karapatan at mga Katungkulan

May ilang mga patakaran at mga kondisyon na kailangan mong tugunan upang tumanggap ng mga kabayaran. Kung hindi mo ito gagawin, maaaring maapektuhan ang iyong mga kabayaran at maaari din itong matigil.

CENTRELINK

Dapat mong ipaalam sa Centrelink ang tungkol sa mga pagbabago sa iyong kalagayan upang matiyak na ikaw ay binabayaran nang tamang halaga. Kabilang dito ang:

- mga pagbabago sa iyong kinikita
- mga pagbabago sa mga kaayusan ng iyong pammuhay
- kung ikaw ay nag-asawa o humiwalay
- kung ikaw ay nagsimula o tumigil ng pag-aaral
- kung ikaw ay nagsimula o tumigil ng trabaho.

Dapat mo ring basahin ang lahat ng mga sulat na ipinadala sa iyo ng Centrelink at sumagot kung kinakailangan

Ang Centrelink ay nakikinig sa mga kliyente nito at ito ay nakatutulong sa Centrelink na mapabuti ang mga serbisyo nito. Kung ikaw ay may papuri, mungkahi o reklamo, kontakin ang:

Centrelink's Customer Relations Unit (Libreng tawag) 1800 050 004
Sa mga wikang maliban sa Ingles 13 1202

Pagiging pribado ng iyong impormasyon – Ang iyong personal na impormasyon ay maaari lamang ihayag ng Centrelink o ng Family Assistance Office kung saan ito ay pinapayagan ng batas o may ibinigay na pahintulot.

FAMILY ASSISTANCE OFFICE (OPISINA NG TULONG PAMPAMILYA)

Kung ikaw ay tumanggap ng kabayaran, ikaw ay kinakailangang magbigay-alam sa Opisina ng Tulong Pampamilya ng anuman sa mga pagbabago sa kalagayan ng iyong pamilya na maaaring makaapekto sa iyong tinatanggap. Bisitahin ang website ng Family Assistance para sa karagdagang impormasyon tungkol sa iyong mga [karapatan at katungkulan](#).

Mga Opisyal para sa Serbisyon Multikultural ng Centrelink

Ang mga Opisyal para sa Serbisyon Multikultural o Multicultural Services Officers (MSOs) ay ang ugnay ng Centrelink sa mga refugee at mga migranteng komunidad. Sila ay nagbibigay ng impormasyon tungkol sa mga programa at mga serbisyo sa mga kostumer at mga komunidad at nagkokonsulta nang malawakan upang makatulong sa Centrelink na mapabuti ang mga serbisyo nito.

Higit pang impormasyon

CENTRELINK

Ang Centrelink ay maraming impormasyon tungkol sa mga serbisyo at kabayaran nito. Para sa mga bagong dating na migrante at sinuman na ang pangunahing wika ay hindi-Ingles, may malaking hanay ng isinaling impormasyon kabilang ang pangkalahatang gabay na, '**Welcome to Centrelink**'. Para makakuha ng kopya nito at ng iba pang isinaling impormasyon, tumawag sa 13 1202 o bisitahin ang website: www.centrelink.gov.au at piliin ang '[We speak your language](#)', sa homepage ng Centrelink. Ikaw ay maaaring makakuha ng higit pang impormasyon tungkol sa mga kabayaran at serbisyo mula sa Centrelink sa pamamagitan ng pag-click sa '[individuals](#)' sa Centrelink home page at pagpili sa opsiyong '[Moved to Australia](#)'. Maaari kang makakuha ng iba pang impormasyon sa pamamagitan ng pagtawag sa mga sumusunod na numero:

Centrelink multilingual (tulong sa mga wikang maliban sa Ingles)	13 1202
Mga Appointment at oras ng pagbubukas	13 1021
Serbisyong Nauukol sa Pagtatrabaho, Newstart, Special Benefit	13 2850
Age Pensions at Pensioner Concession Cards	13 2300
Magulang o tagapag-alaga	13 6150

Youth Allowance at Mga Serbisyo para sa Estudyante	13 2490
Panustos sa Kabataan at Austudy	13 2490
Pagkainutil, Pagkakasakit at mga Tagapangalaga	13 2717
Mga Serbisyong Pandaigdig ng Centrelink	
(mga pensiyon sa ibang bansa)	13 1673
New Apprenticeship Line	13 3633
Feedback mula sa Kostumer	1800 050 004
Centrelink TTY	
(para sa may kapansanan sa pandinig at pagsasalita)	1800 810 586
Customer feedback TTY	1800 000 567
Kung tumatawag mula sa ibang bansa	+613 6222 3455

FAMILY ASSISTANCE OFFICE (OPISINA NG TULONG PAMPAMILYA)

Ang Family Assistance Office (Opisina ng Tulong Pampamilya) ay nagbibigay din ng impormasyon kaugnay ng mga serbisyo at mga kabayaran nito. Para sa mga bagong dating na migrante at para sa sinumang ang pangunahing lengguwahe ay hindi Ingles, may makukuhang mga isinaling impormasyon tungkol sa tulong pampamilya. Upang makatanggap ng kopya ng isinaling Fact Sheet tungkol sa kabayaranang Tulong Pampamilya, tumawag sa **13 1202** o bisitahin ang website ng Family Assist at piliin ang [Multilingual Services](#).

Sasakyang Pampubliko

Sa New South Wales, may ibat ibang mga serbisyo ng pampasaherong bus, tren, lantsang pantawid, at taksi. Mayroon ding mga serbisyo ng tinatawag na light rail at monorail o sasakyang tren sa Sydney Central Business District. Maraming paraan upang makakuha ng talaorasan at impormasyon tungkol sa pamasaha at ruta para sa mga serbisyo ng pampublikong sasakyan:

TRANSPORT INFOLINE

Para sa mabilis at maginhawang pagkuha ng mga timetable (talaorasan), pagpapalano ng paglalakbay, pamasaha, malaking kaganapan at impormasyon tungkol sa ruta ng mapa para sa LAHAT ng mga serbisyo ng tren, bus at lantsang pantawid sa Kalakhang Rehiyon ng Sydney kabilang ang Newcastle, ang Central Coast, Bathurst, Goulburn at ang Illawarra, kumontak sa:

Transport Infoline (6n.u. – 10n.g. araw-araw) **13 1500**

(ang ilang impormasyon katulad ng pagkaantala ng serbisyo ay makukuha 24 na oras sa isang araw)

TTY (serbisyo ng Teletypewriter para sa mga may kapansana sa pandinig at pagsasalita) (6n.u. – 10n.g. araw-araw) **1800 637 500**

Transport website www.131500.com.au

MGA TIMETABLE

Ang mga timetable para sa mga bus ay kadalasang maaaring ibigay ng drayber kung hihilingin, o sa pamamagitan ng pagtawag sa kompanya ng bus. Ang mga kompanya ng bus ay nakalista sa [Yellow Pages](#) na direktoryo ng telepono sa ilalim ng seksiyong 'Bus and coach scheduled services'. Ang mga timetable para sa mga tren, bus at lantsang pantawid ay nakalista sa website na www.131500.com.au (i-click ang Useful Links). Sa ilang mga kalagayan, ang mga timetable para sa lokal na mga serbisyo ay maaaring makuha sa mga tindahan ng pahayagan.

Kung ikaw ay walang internet access ngunit nagnanais ng nakaimprentang impormasyon tungkol sa timetable para sa mga serbisyo sa Kalakhang Rehiyon ng Sydney, may makukuhang mga buklet ng timetable ng CityRail sa lahat ng linya mula alinmang tanggapan para sa tiket ng istasyon ng CityRail. Ang mga timetable ng Pampahalaang mga Bus sa Sydney at Newcastle at mga lantsang pantawid sa Sydney ay makukuha mula sa mga kioskong pang-impormasyon ng State Transit t Sydney Buses, mga ahente ng tiket sa mga ruta ng bus na nagdidisplay ng Sydney Buses Ticket stop sign at mga napiling mga tindahan ng pahayagan sa CBD. Ang mga timetable ng pribadong lantsang pantawid at impormasyon tungkol sa pamasaha ay makukuha sa pamamagitan ng pagtawag sa kompanya. Ang mga pribadong lantsang pantawid ay nakalista sa [Yellow Pages](#) na direktoryo ng Telepono sa seksiyong 'Ferries'.

ALAMIN ANG IYONG PARADAHAN NG BUS O PLATFORM SA ISTASYON NG TREN

Maraming paradahan ng bus at platform sa istasyon ng tren ang nagdidisplay ng impormasyon ng lokal na timetable.

PARA SA MGA SERBISYO SA LABAS NG KALAKHANG REHIYON NG SYDNEY

Bagama't ang impormasyon kaugnay ng pangrehiyong sasakyan ay hindi pa makukuha sa pamamagitan ng telepono, ang website ng Infoline (www.131500.com.au) ay may impormasyon tungkol sa mga pagbibiyaha sa pamamagitan ng bus, coach, tren o eruplano sa mga kanayunang lugar.

Ang mga timetable o talaan ng oras ng pagdating o pag-alis ng mga pribadong kompanya ng bus at impormasyon tungkol sa pamasaha ay maaaring ding makuha mula sa drayber, o sa pamamagitan ng pagtawag sa kompanya. Ang mga timetable ng Countrylink at impormasyon tungkol sa pamasaha ay maaaring makuha, kumontak sa:

Countrylink

13 2232

www.countrylink.nsw.gov.au

Ang mga detalye ng pribadong kompanya ng bus at lantsang pantawid ay nakalista sa na [Yellow Pages](#) na direktoryo ng telepono sa seksiyong 'Bus and Coach' at ang mga kompanya ng lantsang pantawid ay nakalista sa seksiyong 'Ferries'.

IBA PANG IMPORMASYON

Ang iba pang makatutulong na impormasyon at mga detalye ng pagkontak para sa mga tagapagbigay ng serbisyong nauukol sa publikong sasakyan ay matatagpuan sa website ng Ministry of Transport sa: www.transport.nsw.gov.au

MGA TAKSI

May mga pumapasadang taksi 24 oras bawa't araw sa halos lahat ng bahagi ng Australya. Makikita ang halaga ng pamasaha sa pamamagitan ng metro na nasa dashboard ng taksi. Ang mga kompanya ng taksi ay nakalista sa [Yellow Pages](#) na direktoryo ng telepono sa seksiyong 'Taxi cabs'. Ang karamihang mga siyudad ay may espesyal ng mga taksi para sa mga taong gumagamit ng wheelchair. Para sa taksi na maaaring magkarga ng wheelchair tumawag sa:

Sydney

02 8332 0200 o 1800 043 187

Para sa mga taksi na puedeng isakay ang wheelchair sa labas ng Sydney, kontakin ang lokal na kompanya ng taksi upang alamin kung kailan makakakuha ng mga ito.

Pribadong mga sasakyan

Ang mga bago at segunda manong mga sasakyan ay inaanunsiyo upang maibenta sa mga pahayagan at magasin at makikita din sa mga showroom ng mga bagong kotse at mga talyer ng segunda manong sasakyan. Kadalasan ay hindi kabilang sa pagbili ng kotse ang halaga ng pagrerehistro, stamp duty at sapolitang seguro. Ang mga gastos na ito ay kadalasang kailangang bayaran nang hiwalay ng bumibili.

Para sa karagdagang impormasyon kung paano magrehistro ng sasakyan sa NSW, kumontak sa:

Roads and Traffic Authority (RTA) Sentrong Tawagan 13 2213
RTA website www.rta.nsw.gov.au

Upang alamin kung ang dating may-ari ng sasakyan ay may utang pa sa sasakyan na rehistrado sa kahit anong estado o teritoryo maliban sa Western Australia o Tasmania, kumontak sa:

Registrar of Encumbered Vehicles (REVS) www.revs.nsw.gov.au
Sydney 13 3220
Newcastle 13 3220
Country 13 3220

Ang REVS ay makapagsasabi rin sa iyo kung ang sasakyan ay inireport sa pulis bilang ninakaw, natanggalan ng rehistro dahil sa di-nabayarang mga multa sa trapiko o nakatala sa RTA bilang tinatawag na 'write-off' o di na maaaring makumpuni o isang sasakyang kilala sa RTA. Para sa karagdagang impormasyon kaugnay ng pagbili ng sasakyan basahin ang publikasyon ng Office of fair Trading na tinatawag na [Car Buyers Handbook](#).

Para sa impormasyon tungkol sa paghiram ng pera upang makabili ng sasakyan, kontakin ang iyong bangko o kompanya ng pananalapi. Tandaan na tiyakin na iyong naiintindihan ang lahat ng mga sinasabi at kondisyon bago ka pumirma ng anumang kontrata para sa pananalapi.

Sa bawa't Estado at Teritoryo ay may mga asosasyon ng mga motorista na nagbibigay ng mga serbisyong katulad ng pag-iinspeksiyon ng sasakyan para sa mga malamang na mamimili ng mga segunda manong mga sasakyan, impormasyon sa paglalakbay, seguro, at serbisyo sa kalsada (kung sakaling masiraan ka ng sasakyan). Karamihan sa kanilang mga serbisyo ay makukuha ng mga hindi kasapi gayundin ng mga kasapi, at umaabot upang masakop ang mga kasapi ng mga kapatid na samahan sa ibang mga estado at teritoryo.

Sa NSW, maaari kang kumontak sa:

National Road Motorists' Association (NRMA) 13 2132
NRMA website www.nrma.com.au

Kailangan mo ng kasalukuyang lisensiya sa pagmamaneho upang makapagmaneho sa Australya. Para sa impormasyon tungkol sa pagkuha ng **lisensiya sa pagmamaneho**, basahin ang [Tsapter 1, Ano ang kailangang gawin kaagad matapos na dumating?](#)

Mangyari lamang na tandaan: Ang mga batas na nauukol sa trapik sa Australya ay talagang mahigpit. Basahin ang [Tsapter 5, Kaugalian at batas sa Australya](#).

10

Edukasyon at pangangalaga sa bata

Pangangalaga sa bata

May maraming uri ng full time at part time na serbisyong nauukol sa pangangalaga ng bata na magagamit para sa mga anak na masyadong bata pa upang makapasok sa eskuwela at sa mga oras matapos ang eskuwela. Matatagpuan mo ang hanay ng mga mapagpipiliang child care sa [Yellow Pages](#) na direktoryo ng telepono , kabilang ang mga **preschool** o **kindergarten**, na siyang naghahanda sa mga bata para sa eskuwela, **child care** o **daycare centre**, na nag-aalaga ng mga batang anak at **family daycare**, kung saan ang mga bata ay inaalagaan ng ibang magulang kasama ng kanilang sariling pamilya.

Mayroong mga **playgroup** na kung saan ang mga magulang at ang kanilang mga anak ay magkakasama-sama upang ang mga bata ay matutong makisalamuha sa isa't isa at para sa mga magulang na makapag-usap, magbahaginan ng impormasyon, atbp.

[Playgroup Association](#)

9604 5513

Habang ikaw ay dumadalo ng mga klase sa **Adult Migrant English Programme (AMEP)**, ikaw ay maaaring maging karapat-dapat para sa libreng pag-aalaga sa bata para sa iyong mga anak na hindi pa nag-aaral. Kung ikaw ay nagpatuloy sa ibang programa ng pag-aaral matapos na makumpleto ang iyong karapatan sa AMEP mahalagang repasuhin ang mga kaayusan sa pagbabayad para sa pag-aalaga ng bata sa dahilang hindi saklaw ng ibang mga programa ang mga gastos na ito.

Para sa impormasyong ibinibigay ng pamahalaan tungkol sa:

- mga serbisyong nauukol sa pangangalaga ng bata sa iyong lugar
- mga uri ng pangangalaga na maaaring makuha at posibleng mga bakante
- tulong ng pamahalaan sa halaga ng pangangalaga
- mga serbisyo para sa mga batang nangangailangan ng espesyal na pangangalaga
- mga serbisyo para sa mga batang mula sa iba't ibang kultura

kontakin ang serbisyong pang-impormasyon ng Child Care Access Hotline

Child Care Access Hotline (8n.u-9n.g., Lunes - Biyernes) **1800 670 305**

TTY (para sa mga may kapansanan sa pandinig at pagsasalita)

1800 639 327

Child Care Access website

www.facs.gov.au/internet/facsinternet.nsf/childcare/who-hotline.htm

Tandaan, ikaw ay maaaring maging karapat-dapat para Child Care Benefit at mga Family Assistance payment (Kabayaranang Tulong Pampamilya) upang makatulong sa pangangalaga ng bata at iba pang mga gastos. (Basahin ang [Tsapter 8, Kasiguruhang panlipunan](#)).

Mga Paaralan

May mga preschool para sa lahat ng mga batang apat na taong gulang. Ang mga preschool ay tumutulong sa mga bata sa kanilang pisikal, emosyonal at panglipunang pag-unlad sa taong bago sila pumasok ng iskuwela.

Sapilitan para sa mga batang nasa pagitan ng 6 at 15 taong gulang ang pumasok sa paaralan. Ang bata ay karaniwang nagsisimulang pumasok sa paaralan kung sila ay 4 o 5 taong gulang at kadalasan ay nagpapatuloy hanggang sila ay 17 o 18 taong gulang bilang paghahanda para sa unibersidad o iba pang karagdagang edukasyon. Ang mga batang mababa sa 12 o 13 taong gulang ay dumadalo ng **primaryang paaralan** at ang mga mas nakatatanda ay dumadalo ng **haiskul** (o sekundaryong paaralan). Ang ilang mga **kolehiyo** (nakatataas na mga sekundaryong paaralan) ay tumatanggap lamang ng mga pinakamatandang mag-aaral, na karananiwang naghahanda para sa katapusang eksaminasyon.

Maaari mong ipatala ang iyong mga anak sa alinman sa pampamahalaan o pribadong paaralan. Upang makahanap ng paaralan sa iyong lugar, tumingin sa bahagi na 'Schools' sa [White Pages](#) na direktoryo ng telepono o bisitahin ang website na ito: www.education.gov.au.

Nagbibigay ng libreng edukasyon ang mga **pampamahalaang paaralan**, ngunit ang karamihang paaralan ay humihingi ng boluntaryong kontribusyon upang makadagdag sa mga programa nito kaugnay ng edukasyon at palakasan. Nasa mga magulang ang desisyon kaugnay ng pagbabayad. May karagdagang mga pang-edukasyong materyales o mga serbisyo na inaasahang maaring ibigay ng mga magulang o bayaran upang ibigay ng paaralan. Maaaring kailanganin ng mga magulang na magbigay sa kanilang mga anak ng mga lapis, pluma, mga aklat-aralin at mga uniporme sa paaralan (kung naaangkop).

Ang mga **di-pampamahalaan o pribadong paaralan** ay sumisingil ng bayad, at maaaring sila ay kasapi ng isang grupong pagrelihiyon o natatanging pilosopiyang pang-edukasyon. Ang mga magulang na nagnanais na makaalam tungkol sa pribadong edukasyon ay kailangang makipagpanayam sa may-kaugnayang autoridad ng pribadong edukasyon o kumontak nang direkta sa piniling paaralan.

Magtanong sa iyong paaralan tungkol sa **before and after school care** o **mga programang pangbakasyon ng eskuwela** para sa mga batang pumapasok sa eskuwela.

Mga batang hindi nagsasalita ng wikang Ingles

Ang mga bagong dating na mga bata na hindi nakapagsasalita ng wikang Ingles ay maaaring tumanggap ng suportang ESL (Ingles bilang Pangalawang Wika). Ang mga bagong dating na mag-aaral na pang-haiskul ang edad ay maaaring magpatala sa isang Intensive English Centre o Intensive English High School na matatagpuan sa kalunsuran ng Sydney at Wollongong. Ang mga batang pang-primarya ang edad ay tumatanggap ng suportang ESL bilang bahagi nga kanilang programa sa primaryang paaralan.

Mga Interpreter

Ang mga magulang at tagapag-alagang limitado ang pagsasalita ng wikang Ingles o hindi nakakapagsalita nito ay maaaring humiling sa paaralan na kumuha ng isang interpreter kung tatalakayin ang mga bagay na may kaugnayan sa kanilang mga anak. Maaari din nilang gamitin ang [Serbisyong Pagsasalin at Pag-iinterprete \(TIS\)](#) sa telepono bilang 131 450 na kumontak sa paaralan.

Translating and Interpreting Service (TIS)

13 1450

TIS website

www.immi.gov.au/tis

Pagpapalista

Upang mapalista ang iyong anak sa isang paaralan, kontakin nang personal o sa pamamagitan ng telepono ang paaralan. Kailangan mong dalhin ang iyong *visa* o mga dokumento ng iyong pagdating sa Australya, patunay ng petsa ng kapanganakan ng iyong anak, at anuman mga papeles kabilang ang mga report sa paaralan kaugnay ng kanilang dating edukasyon. Maaaring kailanganin din na magpakita ng mga dokumento ng pagbabakuna.

Sa mga pampamahalaang paaralan sa NSW, ang karamihang mga mag-aaral na may hawak na pansamantalang *visa* ay kailangang magbayad. Ang ilang mga kategoriya ng *visa* ay may iksemsiyon sa pagbabayad at ang baw't kahilingan para sa iksemsiyon ay isinasaalang-alang batay sa baw't kalagayan. Para sa karagdagang impormasyon kontakin ang:

Temporary Visa Holders Unit

1300 300 229

Para sa higit pang impormasyon kaugnay ng mga pampamahalaang paaralan mangyari lamang na kumontak sa:

[Department of Education and Training](#)

9561 8000

(Kagawaran ng Edukasyon at Pagsasanay)

Bokasyonal na Edukasyon

Ang mga kursong **VET(Vocational Education and Training)** at **TAFE** (Technical and Further Education) ay inilaan para sa mga mag-aaral na nagnanais ng mga bokasyonal, teknikal o mga kasanayang pantrabaho. Maraming kurso ang sumasakop sa bokasyonal na pagsasanay katulad ng teknolohiyang impormasyon, serbisyong pangnegosyo, sining at media, turismo at mabuting pakikitungo, konstruksiyon at transportasyon, pangnayon at minahang pagmamamanupaktura, at pag-iinhinyero. Ang mga kolehiyong VET at TAFE ay sumisingil ng bayad at ang mga mag-aaral ay karaniwang bumibili ng kanilang sariling mga libro. Kailangang makatapos ng haiskul ang mga mag-aaral upang maging karapat-dapat para sa ilang mga kurso. Para sa higit pang impormasyon kumontak sa:

TAFE Information Centre

13 1601

TAFE NSW website

www.tafe.nsw.edu.au

Mga unibersidad

Ang mga unibersidad sa Australya ay kabilang sa mga pinakamahasay sa buong mundo. Ang isang normal na karerang kurso ay umaabot nang 3 taon, ngunit may mga dobleng karera at mga pag-aaral na post graduate na mas matagal bago matapos. Ang ibang mga kurso ay maaaring gawin sa labas o ang tinatawag na distance learning o kaya'y part time lamang.

Para sa impormasyon tungkol sa pagpapalista at sa mga kurso, kumontak sa mismong unibersidad, o bisitahin ang **going to university** website.

Ang website na **Study in Australia** may makatutulong na impormasyon tungkol sa pag-aaral sa Australya na makukuha sa 12 lengguwahe.

Study in Australia website

studyinaustralia.gov.au

Going to Uni website

www.goingtouni.gov.au

Ang Universities Admission Centre Pty Ltd (UAC) o Sentro ng Pagpapalista (NSW at ACT) ay nagpoproseso ng mga aplikasyon para sa karamihang kursong undergraduate sa mga unibersidad sa New South Wales at Australian Capital Territory. Ngayon ang sentro ay nagpoproseso din ng mga aplikasyong 'postgraduate sa ilang mga unibersidad. Para sa higit pang impormasyon kumontak sa:

Universities Admission Centre

9752 0200

Website

www.uac.edu.au

Maaaring kabilang sa halaga ng mga *undergraduate* na kurso sa unibersidad ang mga bayad sa unyon ng mga mag-aaral, mga libro, mga bayarin para sa pangkalahatang pangangasiwa at mga gastos sa pag-aaral. Para sa karagdagang impormasyon tumawag sa:

HECS-HELP and FEE-HELP

1800 020 108

Ang **Youth Allowance** o Panustos para sa Kabataan (para sa mga taong nasa edad na 16-24 na taon) at ang mga kabayaranang **Austudy** o pag-aaral sa Australya (para sa may edad na 25 taon at mahigit pa) ay nagbibigay ng pananalaping tulong para sa mga full-time na mag-aaral na kumukuha ang mga naaprubahang kurso. Ang parehong kabayaran na may ilang limitasyon ay batay sa kita at aria-arian . Ang 2-taong panahon ng paghihintay ay karaniwang inaaplay. Para sa higit pang impormasyon tungkol sa mga panukalang suportang pananalapi na ito, kumontak sa Centrelink (basahin ang [Tsapter 8, Kasiguruhang panlipunan](#)).

11

Ang sistemang pangkalusugan

Medicare

Ang Pamahalaang Australya ay nagbibigay ng tulong para sa mga medikal na gastos at pangangalaga sa ospital sa pamamagitan ng panukalang tinatawag na **Medicare**. Nagbabayad ang Medicare para sa halos lahat ng gastos ng mga pagpapatingin sa doktor, mga x-ray, pagsusuri ng dugo, pangangalaga sa publikong ospital, at ilan pang mga serbisyo.

Upang malaman kung ikaw ay karapat-dapat at upang magpatala sa Medicare, kailangan mong pumunta sa isang tanggapan ng Medicare na dala ang iyong pasaporte, mga dokumento sa pagbibiyahe at permanenteng visa.

Hindi nagbabayad ang Medicare para sa gastos ng ambulansiya, serbisyong dental, pisiyoterapi, salamin sa mata, podyatriya, serbisyong kayropraktik, o akomodasyon sa pribadong ospital. Para sa higit pang impormasyon tungkol sa Medicare, basahin ang [Tsapter 1, *Ano ang kailangang gawin kaagad matapos na dumating*](#).

Medicare website

www.medicareaustralia.gov.au

Centrelink Health Care Card (Kard para sa Pangangalaga ng Kalusugan mula sa Centrelink)

Kung ikaw ay tumatanggap ng kabayaran mula sa **Centrelink** o mababa ang kinikita, ikaw ay maaaring maging karapat-dapat para sa Pampamahalaang [Health Care Card](#) (kard para sa pangangalaga ng kalusugan). Ang kard ay magbibigay sa iyo ng benepisyo sa hanay ng mga konsesyon, kabilang ang halaga ng mga gamot at mga serbisyong pangkalusugan (doktor, dentista at ambulansiya). Para sa higit pang impormasyon tungkol sa Centrelink, basahin ang [Tsapter 8, *Kasiguruhang Panlipunan*](#).

Kahit na ikaw ay may Health Care Card, kailangan mo pa ring ipakita ang iyong Medicare card para sa lahat ng mga batayang ospital at medikal na pagpapagamot kasabay ng iyong Health Care Card.

Pribadong segurong pangkalusugan

Maraming mga Australyano ay may pribadong health insurance na pondo. Ito ay sumasagot sa iyong pagpapatingin bilang pribadong pasyente sa mga pribado o publikong ospital, at maaaring kabilang ang ilang mga serbisyo na hindi sakop ng Medicare, tulad ng dental at salamin sa mata na mga serbisyo. Ang mga halaga at uri ng cover o sakop nito ay nagkakaiba-iba sa pangkalahatan, kaya kung ikaw ay magpapasiyang kumuha ng pribadong health insurance, mahalaga na alamin nang maingat ang mga detalye bago bumili ng policy.

MGA INSENTIBO

Ang pamahalaan ay nagpasimula ng mga pananalaping insentibo na naglalayong mahikayat ang mga tao na kumuha ng pribadong health insurance. May Pampamahalaang Komonwelt na 30 porsiyentong rebate o diskuwento sa mga pribadong health insurance primyum (at mas mataas na mga rebate para sa mga taong may edad na 65 taon o mahigit), at 1 porsiyentong pataw na buwis para sa mga taong kumikita nang mas mataas sa \$50 000 bawa't taon at hindi kumukuha ng pribadong health insurance. Ang isang tao ay kailangang maging karapat-dapat para sa Medicare upang makatanggap ng 30 porsiyentong rebate sa pribadong health insurance.

PANGHABANG BUHAY NA HEALTH COVER

Mayroon ding sistemang tinatawag na [Lifetime Health Cover](#) o panghabang buhay na health cover na kung saan ang halaga ng pribadong health insurance ay nagkakaiba batay kung anong edad unang kumuha ng hospital cover ang mga tao. Ang mga taong kumuha ng hospital cover sa unang araw ng Hulyo matapos ang kanilang edad 31 at napanatili ang kanilang pagiging miyembro ay magbabayad ng mababang mga halaga sa buong buhay nila, kung ikukumpara sa mga taong kumuha ng hospital cover nang sila ay matanda na.

Kung iyong aantalahin ang pagkuha ng hospital cover, ikaw ay magbabayad ng dagdag na 2 porsiyentong loading para sa bawa't taon na iyong inantala ang pagkuha pagkatapos ng edad 30, aabot sa pinakamataas na 70 porsiyentong loading ang i-aaplay sa sinumang unang kumuha ng hospital cover sa edad na 65 taon o mas matanda.

May espesyal na mga kondisyon na angkop para sa mga bagong migrante. Kadalasan, ang mga migrante ay hindi nagbabayad ng 'loading' kung sila ay bumibili ng segurong pang-ospital alinman sa sumusunod (kung ano man ang mas huli):

- ang ika-1 ng Hulyo matapos ang kanilang ika-31 kaarawan; o
- ang unang anibersaryo ng araw na sila ay naging karapat-dapat para sa Medicare.

Matapos ang mga petsang ito, naaangkop ang karaniwang mga 'loading' para sa Panghabang-buhay na Segurong Pangkalusugan o Lifetime Health Cover.

KARAGDAGANG IMPORMASYON

Ikaw ay maaaring makakuha ng karagdagang impormasyon tungkol sa pribadong health insurance ay maaaring makuha sa pamamagitan ng pagbisita sa mga website na: www.health.gov.au at www.phiac.gov.au/ o sa pamamagitan ng pagkontak sa:

Private Health Insurance Ombudsman

1800 640 695

Private Health Insurance Ombudsman website

www.phio.org.au

Department of Health and Ageing

(Kagawaran ng Kalusugan at Pagtanda)

1800 020 103

Ang mga Sentro ng Commonwealth Carelink ay nagbibigay ng impormasyon at suporta sa mga taong nag-aalaga ng mga matatanda at mga taong may mga kapansanan. Para sa karagdagang impormasyon kumontak sa

Commonwealth Carelink Centres

1800 052 222

Carelink Centres website

www.commcarelink.health.gov.au

Medikal na tulong

MGA KAGIPITAN

Maaaring makatanggap ng emergency treatment o kagipitang paggamot mula sa mga medical centre o mga departamento ng emergency ng mga ospital. Ang mga publiko at pribadong ospital ay nakalista sa bahagi na 'Hospitals' sa [White Pages](#) na direktoryo ng telepono. Ang impormasyon tungkol sa mga ambulansya ay nasa [Tsapter 3, Mga Serbisyong Pangkagipitan](#).

Kung ikaw ay pupunta sa ospital, alalahanin mong dalhin ang mga gamot na iyong iniinom at gayundin ang iyong Medicare kard, kard ng pagiging miyembro ng pribadong health insurance, Health Benefits o Pension Concession Card.

Ang kagipitang paggamot ay maaaring makuha sa loob ng 24 na oras sa mga departamentong 'Casualty' o 'Emergency' ng mga publikong ospital.

Kung ang kalagayan ay hindi isang kagipitan dapat kang humingi ng medikal na tulong mula sa isang general practitioner.

MGA GENERAL PRACTITIONER (MGA DOKTOR NG PAMILYA)

Kung ito ay hindi isang kagipitan, magpunta muna sa doktor ng iyong pamilya (tinatawag ding 'general practitioner' o **GP**) o sa isang medical centre. Maaari kang pumili ng doktor na titingin sa iyo o pupuntahang medical centre – ang mga ito ay nakalista sa [Yellow Pages](#) na direktoryo ng telepono sa seksiyong 'Medical practitioners'.

Ang iyong doktor ay maaaring mag-**bulk bill**. Ang ibig sabihin nito ay papipirmahin ka sa Medicare form, at ipapadala ito sa Medicare na siyang magbabayad sa doktor. Kung hindi, sisingilin ka ng doktor at maaari mong singilin ang halaga mula sa Medicare o sa pondo ng iyong pribadong health insurance kung ikaw ay may karapatan para dito. Sa alinmang pagkakataon, kailangan mong dalhin ang iyong Medicare (at Health Care Card kung mayroon ka nito)

PAG-IINTERPRETE

Maaaring gamitin ng mga doktor ang karapatang mauna sa linyang pantelepono upang ikaw ay magkaroon ng interpreter sa panahon ng iyong pagpapatingin. Ito ay walang bayad para sa iyo o sa doktor, sa isang kondisyon na ikaw ay permanenteng residente o mamamayan ng Australya at kung ang medikal na konsultasyon ay sakop ng Medicare.

TIS Doctors Priority Line (24 Hours)

1300 131 450

TIS website

www.immi.gov.au/tis

MGA ESPESYALISTA

Ikaw ay hindi maaring magpatingin sa isang medikal na **espesyalista** hangga't hindi muna nakikipagkita sa isang GP. Maaari kang irekomenda ng doktor sa isang medikal o ibang espesyalista para sa higit pang paggamot.

MGA GAMOT

Kung sa palagay ng doktor ay kailangan mo ng mga gamot, maaari kang bigyan ng reseta na dadalhin mo sa **botika** (o **farmasya**). Maraming mga gamot, tulad ng antibiotic, ang mabibili lamang kung may reseta. Kung ikaw ay may Health Care Card o Pension Concession Card na ibinigay ng Centrelink, ikaw ay makakakuha ng concession para sa ilang mga gamot. Kailangan mo ring dalhin ang iyong Medicare card kung kukuha ng mga gamot sa iyong botika.

Mahalagang basahin nang maingat ang mga etiketa at mga tagubilin at magtanong kung hindi maliwanag. Para sa tulong o impormasyon tungkol sa mga gamot, kausapin ang isang parmasyutiko o tumawag sa:

[Medicines Line](#)

1300 888 763

(Lunes - Biyernes, 9 n.u. - 6 n.g.)

Website

www.nps.org.au

Community Health Centres (Mga Sentrong Pangkalusugan sa Komunidad)

Ang mga **Community Health Centres** (Sentrong Pangkalusugan sa Komunidad) ay nagbibigay ng mababang halagang mga serbisyo para sa mga taong mula sa lahat ng hanay ng edad. Hindi lahat ng mga centre ay nagbibigay ng parehong mga serbisyo. Ngunit, kadalasan kabilang sa mga makukuhang serbisyo ay ang pag-aalaga sa maysakit, pagtataguyod at edukasyong pangkalusugan, pisiyoterapi, pangangalaga sa ngipin, pangangalagang medikal, pagpapayo at kapakanang panlipunan. Ang mga ito ay nakalista sa [White Pages](#) na direktoryo ng telepono sa seksiyong *'Community Health Centres.'*

Kalusugang Pangkaisipan

May ilang mga serbisyo para sa mga taong nangangailangan ng tulong para sa mga problema at sakit na nauukol sa kalusugang pangkaisipan. Sa karamihang situwasyon, ang mga taong nangangailangan ng tulong para sa mga problemang nauukol sa kalusugang pangkaisipan ay kailangang kumontak sa kanilang GP o Sentrong Pangkalusugan sa Komunidad.

Mga serbisyo para sa mga taong mula sa magkakaibang kultura at lengguwahe

Maraming mga ospital at malalaking sentrong pangkalusugan ang may mga pangkat ng mga pangkalusugang propesyonal na nagbibigay ng mga serbisyo para sa mga lokal na migranteng komunidad. Kabilang sa mga serbisyong ito ang pagbibigay-payo, rekomendasyon, at mga impormasyong pangkalusugan. Tawagan ang iyong lokal na ospital o Sentrong Pangkalusugan sa Komunidad upang alamin kung may **Multicultural Health Worker** o multikultural na manggagawang pangkalusugan para sa grupo ng iyong wika.

Pagbabakuna

Pinangangalagaan ng pagbabakuna ang mga bata (at matatanda) laban sa mapanganib na mga impeksiyon. Ang pagbabakuna ay hindi sapilitan ngunit inirerekomenda para sa lahat ng mga bata. Ang ilang mga estado at teritoryo (NSW, VIC, TAS at ACT) ay mangangailangan ng pagpapakita ng ulat ng pagbabakuna kapag ang bata ay dumadalo ng day care o magsisimula sa iskuwela. Ito ay upang malaman ng mga sentro para sa pangangalaga ng bata at mga paaralan kung sino ang mga batang hindi pa nababakunahan. Ang pagbabakuna ay maaaring makuha mula sa doktor ng iyong pamilya o sa iyong Sentro para sa Kalusugang Pangkomunidad.

Kung nais mong makakuha ng mga pagbabakuna mula sa iyong Sentro para sa Kalusugang Pangkomunidad o lokal na konseho, kailangan mong kontakin sila upang alamin kung anong mga pagbabakuna ang maaaring makuha at kung kailan maaaring makuha ang mga ito.

Kung ang iyong mga anak ay hindi nabakunahan, maaaring ikaw ay hindi karapat-dapat para sa mga kabayaran para sa pangangalaga ng bata.

National Immunisation Infoline

1800 671 811

[Australian Childhood Immunisation Register](#)

1800 653 809

National Immunisation website

<http://immunise.health.gov.au>

Mga Serbisyong nauukol sa Pangangalaga ng Ngipin

May mga pribadong dentista sa iyong lokal na lugar na karaniwang sumisingil ng bayad para sa serbisyo. Maaari mong naising kumuha ng pribadong health insurance upang makatulong sa pagbabayad para sa mga serbisyong nauukol sa pangangalaga ng ngipin.

Ang Estado at Teritoryong mga pamahalaan ay nagbibigay din ng limitadong hanay ng libreng pangangalagang kalusugan para sa bibig para sa mga karapat-dapat na nagmamay-ari ng Centrelink concession card. Ang mga serbisyong ibinibigay ay ang primaryang lunas sa sakit at ilang batayang pangkalusugang pangangalaga sa bibig, kabilang na ang mga atripisyal na ngipin. Mangyari lamang na kontakin ang iyong pinakamalapit na medical centre o ospital para sa detalye ng mga serbisyo sa iyong lugar, at kontakin ang Centrelink (basahin ang [Tsapter 8, Kasiguruhang panlipunan](#)) upang alamin kung ikaw ay nararapat na mabigyan ng *concession*.

Paglapit sa Serbisyong nauukol sa Pangangalaga sa Matanda

Ang pangresidenteng pangangalaga sa matanda ay para sa mga matatandang tao na hindi na kayang manirahan sa tahanan sa iba't ibang dahilan katulad ng sakit, kapansanan, pangungulila sa namatay, isang kagipitan, mga pangangailangan ng kanilang tagapag-alaga, pamilya o mga kaibigan o dahilan lamang na mahirap mag-asikaso sa tahanan nang walang katulong. Maaaring naisin ng mga taong nangangailangan ng mas kaunting pangangalaga kaysa sa ibinibigay sa mga tahanan para sa pangangalaga sa matanda na isaalang-alang ang mga independiyenteng mga tirahang yunit o mga retirement village.

Ang mga Pangkat para sa Pagtatasa ng Pangangalaga sa Matanda o Aged Care Assessment Teams (ACATs) ay nagbibigay payo kung anong uri ng pinondohang mga serbisyo ng Pamahalaang Australya ang kailangan mo upang makatulong sa iyo na magpatuloy sa paninirahan sa iyong sariling tahanan o kung kailangan mong pumasok sa isang tahanan para sa pangangalaga sa matanda.

May 5 hakbang na kailangang sundin kung nais mong lumipat sa isang tahanan para sa pangangalaga sa matanda. Ang mga ito ay:

- Pagtatasa ng iyong pagiging karapat-dapat
- Paghahanap ng tahanan
- Pag-alam ng halaga
- Pag-aaplay
- Paglipat at paninirahan

Para sa tulong kaugnay ng anumang bagay na may kinalaman sa pangangalaga sa matanda, kontakin ang:

Aged and Community Care InfoLine
Seniors website

1800 500 853
www.seniors.gov.au

Karagdagang impormasyon

Para sa karagdagang impormasyon at mga detalye ng iba pang mga serbisyong pangkalusugan, magtanong sa iyong lokal na doktor, medical centre, Sentrong Pangkalusugan sa Komunidad, ospital o parmasya.

12 Libangan at Media

Mga gawain sa labas

Ang Australya ay talagang angkop para sa mga gawaing may panlabas na pokus, katulad ng paglalakbay, bushwalking, kamping at isport. May ilang mga panuntunang nauukol sa kaligtasan kapag nasa labas :

- Sa tabing-dagat, lumangoy lamang sa mga lugar na pinapatrulyahan ng mga lifesaver. Palaging lumangoy sa pagitan ng mga bandera. Hindi lahat ng tabing-dagat ay pinapatrulyahan ng mga lifesaver.
- Iwasan ang paglangoy at pangingsda nang nag-iisa.
- Magsuot ng sumbrero kapag maiinit ang panahon upang maiwasan ang pagkasunog ng balat at kanser sa balat. Ito ay lalong mahalaga para sa mga maliliit na bata at maraming paaralan ang maggigiit na magsuot ng mga sumbrero sa kabuuang panahon ng tag-init.
- Gumamit ng losyon na pamproteksiyon sa araw. Ito ay mabibili sa botika o supermarket
- Ang pagsisindi ng apoy sa labas at mga barbecue ay hindi pinahihintulutan sa mga araw na bawal ang apoy sa kalahatan o ang tinatawag na **total fire ban**. Para sa impormasyon tungkol sa mga araw na bawal ang apoy sa kalahatan kumontak sa:

Weather forecasts (Nagsasabi ng lagay ng panahon)

1196

Bureau of Meteorology website

www.bom.gov.au/weather/

Ang mga sumusunod na numero ng telepono ay maaaring makatulong:

NSW Department of Environment and Conservation

1300 361 967

The National Parks and Wildlife Service website

www.nationalparks.nsw.gov.au

Department of Primary Industries

02 9527 8411

Primary Industries website

www.dpi.nsw.gov.au/fisheries

Media

Karamihan sa mga tindahan ng pahayagan sa mga malalaking sentrong pamilihan ay may mga pahayagan sa iba't ibang wika, nguni't kung wala silang natatabi ng tanging pahayagang gusto mo maaari kang humiling na umorder sila nito para sa iyo.

Ang istasyon ng telebisyon at radyo ng [Special Broadcasting Service \(SBS\)](http://www.sbs.com.au) ay may mga programa sa maraming iba't ibang wikang pangkomunidad. Ang panlingguhang programa ay nakalista sa mga metropolitang pahayagan. Ang listahan ng mga etnikong istasyon ng radyo ay matatagpuan sa website ng National Ethnic and Multicultural Broadcasters' Council (NEMBC) : www.nembc.org.au

Ang ilan sa mga lokal na multilinguwal na istasyon ng radyo ay:

Estasyon ng Radyo	Talapihitan
SBS (Sydney)	1107 KHz (AM) / 97.7 MHz (FM)
SBS (Newcastle & the Hunter)	1413 KHz (AM)
SBS (Wollongong)	1485 KHz (AM)
SBS (Young)	98.7 MHz (FM)
2000 FM (Sydney)	98.5 MHz (FM)
2BFM/2BCR (Sydney)	100.9 MHz(FM)
2MFM Muslim Community Radio (Sydney)	92.1MHz (FM)

Bago pumirma sa anumang kontrata para sa mga serbisyong pangkomunikasyon, ang lahat ng mga mamimili ay kailangang magsiyasat kung ang serbisyong kanilang papasukan ay kailangan kung isasaalang-alang ang kanilang mga kaayusan sa paninirahan. Sa ilang mga kaso may mga taong pumirma para sa isang suskrisyon sa may bayad na telebisyon sa paniniwalang kailangan nila ang serbisyo para sa tinatawag na 'free-to-air' na panonood.

Internet

May ilang mga programa na nagtitiyak na ang lahat ng mga taga Victoria ay nakakuha ng benepisyo mula sa mga mapagkukunan ng impormasyon sa internet. Kabilang sa mga programang ito ang libre at murang Internet access at pagsasanay para doon sa mga walang access. Para sa karagdagang impormasyon, kontakin ang iyong lokal na konseho o iyong lokal na paaralan (sa kanayunan at mga pangrehiyong lugar). Ang mga pampublikong aklatan ay maaaring magbigay ng libreng paggamit sa internet.

Australian Library Gateway

www.nla.gov.au/libraries

Australian Internet Cafes

www.gnomon.com.au/publications/netaccess/

13

Kagawaran ng Imigrasyon at Pagkamamamayan

Ang **Department of Immigration and Citizenship (DIAC)** o Kagawaran ng Imigrasyon at Pagkamamamayan ay ang inyong matatawagan para sa lahat ng bagay na nauukol sa *visa* at pagkamamamayan ng Australya. Marami ding mga pangkalahatang impormasyon na maaaring makuha mula sa pahina ng website ng **Living in Australia** ng DIAC kabilang ang paninirahan sa Australya.

Mga pagtatanong sa DIAC

13 1881

DIAC website

www.immi.gov.au

Living in Australia web pages

www.immi.gov.au/living-in-australia

Ang mga pangrehiyong tanggapan ng DIAC ay tumutugon sa hanay ng mga serbisyong pang-imigrasyon, katulad ng mga *visa* at permit, at mga aplikasyon para sa pansamantala o permanenteng paninirahan:

DIAC

Ground Floor
26 Lee Street
SYDNEY NSW 2000

DIAC

Ground Floor
Jessie Street Centre
2-12 Macquarie Street
PARRAMATTA NSW 2150

Pagkamámamayán

Kabilang sa mga kinakailangan para sa pagkamamamayan ng Australya ang paninirahan sa Australya sa isang tiyak na haba ng panahon at pagkakaroon ng mabuting pagkatao. Para sa karagdagang impormasyon, bisitahin ang

Citizenship Information Line (sa Australia)

131 880

Citizenship website

www.citizenship.gov.au/

Matapos na ikaw ay maging mamamayan ng Australya, maaari kang mag-aplay para sa Australian passport. Kung ikaw ay magpapatuloy na humawak ng citizenship mula sa ibang bansa gayundin ng iyong Australian citizenship, ikaw ang kailangang magbiyahe papasok at palabas ng Australya na gamit ay iyong Australian passport.

Para sa mga mamamayan ng Australya, sapilitan ang pagpapatala upang bumoto kung ikaw ay 18 taong gulang ang edad o mas matanda. May pagkakataong magpatala sa seremonya ng iyong pagiging mamamayang Australyano. Maaari ka din magpatala sa edad na 17 taon upang maging handa sa pagboto kapag ikaw ay dumating sa edad na 18.

Ang mga porma ng pagpapatala ay maaaring makuha mula sa mga tanggapan ng koreo, mga opisina ng **Australian Electoral Commission (AEC)** at sa website ng AEC. Ang pagkumpleto ng isang form ay magtatala sa iyo para sa pagboto sa mga pederal na eleksiyon, eleksiyon ng estado/teritoryo at karamihan sa mga eleksiyon ng mga lokal na pamahalaan. Tuwing ikaw ay lilipat ng tirahan dapat mong kumpletihin ang isang bagong enrolment form. Maaaring makakuha ng karagdagang impormasyon mula sa website (kabilang ang mga lengguwaheng maliban sa Ingles) o tumawag sa AEC kung mayroon kang anumang katanungan.

Australian Electoral Commission (AEC)

13 23 26

AEC website

www.aec.gov.au

Resident return visa o visa para makabalik ang residente

Kung ikaw ay isang permanenteng residente ng Australya na nagbabalak na umalis ng Australya para sa anumang pansamantalang panahon at nagnanais na bumalik sa Australya, maaaring mangailangan ka ng **Resident Return Visa** o ang tinatawag na visa para makabalik ang isang residente. Kontakin ang DIAC upang alamin kung kailangan mo ng *visa* para makabalik sa Australya.

Mga pagbisita ng pamilya sa Australya

UPANG BUMISITA

Ang mga bisita ay kailangang mag-aplay para sa visa na sakop ang buong panahon ng kanilang pamamalagi sa Australya. Ang bawat uri ng visitor's visa ay may kalakip na espesyal na mga kondisyon, kaya kontakin ang pinakamalapit na opisina ng **Australian Overseas Immigration** (basahin sa ibaba) para sa higit pang impormasyon.

Ang sistemang **Electronic Travel Authority (ETA)** ay maaaring gamitin ng mga taong may pasaporte sa mahigit na 30 bansa sa pamamagitan ng pinahintulatang ahensiya ng pagbibiyaha at mga airline, at mula sa karamihan sa mga diplomatikong opisina sa Australya. Sa pamamagitan ng ETA maraming pansamantalang bisita ang nakakakuha ng pahintulot sa pagbiyahe sa Australya kasabay ng pagsasaayos ng kanilang biyahe. Para sa ETA, hindi na kailangan ng biyahero na magkumpleto ng application form para sa visa. Makakakuha ng karagdagang impormasyon sa website na: www.eta.immi.gov.au.

UPANG MANGIBANG-BAYAN

May tatlong pangunahing mga bahagi sa programa ng imigrasyon sa Australya:

- **Family migration** (Imigrasyon ng pamilya). Ang aplikante ay kailangang may kamag-anak sa Australya na mag-iisponsor sa kanila.
- **Skilled migration** (Imigrasyon kaugnay ng kasanayan). Ang aplikante ay kailangang may mga kasanayan na makatutulong sa ekonomiya o sa iba pang aspeto ng pamumuhay sa Australya
- **Refugee, Humanitarian, Special Humanitarian and Special Assistance programs.** (Programang nauukol sa Refugee, Makatao, Espesyal na Makatao at Espesyal na tulong).

May mga istriktong pangangailangan sa bawat kategorya ng imigrasyon na kailangang matugunan ng iyong mga kamag-anak upang sila ay makapangibang-bayan. Ang mga regulasyon ng migrasyon ay mahirap unawain at madalas magbago, kaya mas mabuting kontakin ang DIAC para sa impormasyon sa iyong sariling kalagayan. Para sa karagdagang impormasyon basahin ang:

Migrating to Australia

www.immi.gov.au/immigration.htm

Ang listahan ng mga tanggapan ng Australian Overseas Immigration Office ay matatagpuan sa website na: www.immi.gov.au/contacts/overseas/index.htm

14

Lokal na pamahalaan at mga serbisyong pangkomunidad

Ang Australya ay may tatlong saklaw ng pamahalaan: komonwelt, estado o teritoryo, at lokal. Ang iyong lokal na konseho ang nangangalaga sa lugar na iyong tinitirhan at nagbibigay ng maraming mahalagang mga serbisyo na nakalaan para sa lahat ng mga tao sa lokal na komunidad. Ang mga konseho ay pinopondohan sa kalakhan ng mga rates o buwis na ibinabayad ng mga lokal na nagmamay-ari ng mga ari-arian. Hindi mo kinakailangang magkaroon ng ari-arian upang makakakuha ng mga serbisyong ito.

Mga serbisyong pangkomunidad

Ang mga lokal na konseho ay madalas na nagpapagamit ng mga publikong bulwagan sa mga grupo sa komunidad, mga kagamitang para sa palakasan, libangan at pangkultura.

Ang mga konseho ay nagbibigay din ng maraming mga serbisyong pansuporta katulad ng mga sentrong pangkalusugan para sa bata, sentro para sa pangangalaga ng mga bata, manggagawa para sa mga kabataan, at mga serbisyong nauukol sa pangangalaga para sa mga matanda at sa pagkainutil.

Mga serbisyong Multikultural

Maraming mga lokal na konseho ang mayroong multikultural o pangkomunidad na manggagawa na maaaring magbigay ng mahalagang tulong at payo habang ikaw ay nagsisimulang manirahan sa Australya. Ang ilan ay may mga serbisyo na inilaan upang matugunan ang mga tanging pangangailangan ng mga matandang mamamayan na mula sa magkakaibang kultura at lengguwahe.

Mga Aklatan

Karamihan sa mga lugar ay mayroong mga aklatan kung saan ang mga tao ay maaaring maging miyembro upang makahiram ng mga libro nang libre. Ang mga aklatan ay mayroon din o maaaring maka-order ng mga libro sa mga wikang maliban sa Ingles. Maaari kang makagamit ng internet sa karamihang mga aklatan.

Iba pang mga serbisyo

Ang mga konseho ay nagmamantina ng mga lokal na kalsada, nagtatayo ng mga publikong palikuran at tinitiyak na ang mga tindahan at restoran ay tumutugon sa tamang mga pamantayan ng kalusugan. Kinokontrol nila ang mga pagpapatayo ng mga gusali, at kung nais mong magsagawa ng mga pagbabago sa iyong tinitirhang ari-arian, kailangang alamin mo sa iyong konseho kung ito ay aaprubahan.

Ang mga konseho ay may katungkulan sa koleksyon at pagreresaykel ng mga basura. Makipag-alam sa iyong konseho o mga kapitbahay tungkol sa mga araw ng koleksiyon.

Higit pang impormasyon

Pumunta sa iyong lokal na konseho o lokal na aklatan para sa higit pang impormasyon tungkol sa mga serbisyo na maaring makuha sa iyong distrito. Ang mga numero ng telepono ng Konseho ay nakalista sa [White Pages](#) na direktoryo ng telepono sa seksiyong 'local district'. Tandaan, sila ang mga eksperto sa iyong lokal na lugar! Ang impormasyon tungkol sa lokal na pamahalaan ay makukuha rin mula sa website na: www.gov.au/.

Impormasyon tungkol sa mga Kontak sa Rehiyon

Ang mga Suplementong Pang-rehiyon sa buklet na ito ay maaaring makuha (sa wikang Ingles lamang) sa website na: www.immi.gov.au/settle/providers/rural.htm para sa mga sumusunod na lugar sa NSW:

- **Central West** kabilang ang statistikal na mga subdibisiyon ng Bathurst-Orange, ang Central Tablelands at Lachlan at ang karagdagan statistikal na mga lokal na lugar sa Dubbo at Lightning Ridge;
- **Mid-North Coast** kabilang ang statistikal na mga subdibisiyon ng Clarence at Hastings; at
- **Richmond-Tweed** kabilang ang statistikal na mga subdibisiyon ng Tweed Heads at Richmond-Tweed.

Ang mga Suplementong Pang-rehiyon ay inilaan lamang para magamit ng mga manggagawa sa komunidad at iba pang tumutulong sa mga bagong-dating na mga migrante at refugee at mga may katayuang 'humanitarian' upang manirahan sa kanayunan at mga pang-rehiyong lugar sa NSW.

Para sa Griffith, Albury-Wodonga, Wagga Wagga and Queanbeyan:

1 Mga bagay na kailangang gawin sa lalong madaling panahon

MAGPATALA SA MEDICARE AT ISAALANG-ALANG NA KUMUHA NG PRIBADONG SEGURONG PANGKALUSUGAN

MEDICARE

13 2011

Wagga Wagga:

Shop 1, 46-50 Baylis Street
WAGGA WAGGA NSW 2650

Griffith:

352 - 354 Banna Ave
GRIFFITH NSW 2680

Queanbeyan:

Shop 47, Riverside Plaza
131 Monaro Street
QUEANBEYAN NSW 2620

Albury:

489 Dean Street
ALBURY NSW 2640

Wodonga:

123 High Street
WODONGA VIC 3690

KUMUHA NG LISENSYA PARA SA PAGMAMANEHO

Albury-Wodonga:

Vic Roads (Wodonga) 13 1171
82-86 Elgin Street
WODONGA VIC 3690
Tel: 13 1171

Griffith:

Roads and Traffic Authority (RTA)
Cnr Yambil & Wayeela Street
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 13 2213

Wagga Wagga:

Roads and Traffic Authority (RTA)
2 Fox Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 13 2213

Queanbeyan:

Roads and Traffic Authority (RTA)
Cnr Aurora Ave & Aurora PI
QUEANBEYAN NSW 2620
Tel: 13 2213

Albury RTA:
Cnr Hume & Macauley Street
ALBURY NSW 2640
Tel: 13 2213

2 Sino ang ang makatutulong sa akin tungkol sa wikang ingles?

PAG-AARAL NG WIKANG INGLES

Community Relations Commission (NSW)	1300 65 1500
Translating and Interpreting Service	13 1450

Tunghayan din ang '*Learning English for Adults*', Tsapter 2.

Albury-Wodonga:
Continuing Education Centre
63 High Street
WODONGA VIC 3689
Tel: 6043 8200

Learning Support Unit
Wodonga Institute of TAFE
87 McKoy Street
WEST WODONGA NSW 3691
Tel: 6055 6652

Multicultural Education Unit
Riverina Institute of TAFE
Poole Street
ALBURY NSW 2640
Tel: 6058 2804 / 6058 2800

Griffith:
Riverina Institute of TAFE
Griffith Campus
2 Neville Pl
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 6962 0444

Griffith Adult Learning Association
(GALA)
51 Yambil Street
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 6964 5334

Wagga Wagga:
Riverina Institute of TAFE Wagga
Campus
Cnr Coleman Street & Macleay
Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 6938 1444

Riverina Community College
94 Murray Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 6921 7663

Queanbeyan:
Queanbeyan TAFE
Cnr Buttle & Macquoid Street
QUEANBEYAN NSW 2620
Tel: 6299 1377

South East Community College
7/142 Monaro Street
QUEANBEYAN NSW 2620
Tel: 6299 2520

3 Mga Pangkagipitan – 000 para sa lahat ng mga serbisyo

Para sa mga di-kagyat na mga usapin kumontak sa:

Griffith:

Police Assistance 13 1444

Police Assistance address

Level 1, 41-47 Railway Street
GRIFFITH NSW 2680

Griffith Ambulance Station 6964 6437

Griffith Fire Station 6964 4152

4 Saan maaaring makakuha ng tulong

MIGRANT RESOURCE CENTRES AT MIGRANT SERVICE AGENCIES

Wodonga:

Settlement Assistance
Coordinator City of Wodonga
Hovell Street
WODONGA VIC 3690
Tel: 02 6022 9300

Skilled Migration Coordinator
City of Wodonga
Hovell Street
WODONGA VIC 3690
Tel: 02 6022 9267

Queanbeyan:

Queanbeyan Multilingual
Centre (MRC)
12 Rutledge Street
QUEANBEYAN NSW 2620
Tel: 6297 6110
Fax: 6297 0386
Email: anu.qmlc@bigpond.com

Canberra and Queanbeyan Migrant
Resource Centre
2nd Floor, North Building
180 London Circuit
CANBERRA ACT 2601
Tel: 6248 8577
Fax: 6257 7655
Email: anu.qmlc@bigpond.com

Griffith:

Griffith Multicultural Community
Settlement Office
81 Kooyoo Street
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 6962 9985
Fax: 6962 9956

MGA ETNIKO AT PANGKOMUNIDAD NA ORGANISASYON

Albury-Wodonga:

Ethnic Communities' Council
PO Box 918
ALBURY NSW 2640
Tel: 02 6021 1844

Wagga Wagga:

Multicultural Council of Wagga
Wagga
23 Baylis Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 6921 6666

TULONG PAMBATAS

Albury-Wodonga:

Credit and Debt Counselling
Services - Care
St Davids Care
593 Olive Street
ALBURY NSW 2640
Tel: 6021 7099

Community Legal Service
29 Stanley Street
WODONGA VIC 3690
Tel: 6056 8210

Financial Counsellors
Upper Murray Family Care
29 Stanley Street
WODONGA NSW 3690
Tel: 6022 8000

Wagga Wagga:

Centrelink
25-27 Thompson Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 13 1021

Legal Aid
Ground Floor – Suite F
Morrow Street
WAGGA WAGGA
Tel: 6921 6588

Law Access
Tel: 1300 888 529

Financial Counselling
41 Trail Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 6921 7675

Queanbeyan:

Welfare Rights Centre
Havelock House
Gould Street
TURNER ACT 2612
Tel: 6247 2177
Fax: 6257 4801

Legal Aid Help Line
Tel: 1300 654 314

TULONG PANGKAGIPITAN

Albury-Wodonga:

St Vincent de Paul Society (Albury)
Ritz Arcade
ALBURY NSW 2640
Tel: 6021 2992

Community Service Centre
Smollet Street Carpark
ALBURY NSW 2640
Tel: 6021 5384

The Salvation Army Community
Support Centre
ALBURY-WODONGA
Tel: 6021 7586

Community Information and
Referral Centre
24 Stanley Street
WODONGA NSW 3690
Tel: 6056 3222

Community Information & Referral
Centre Wodonga Inc (CIRCW)
24 Stanley Street
WODONGA VIC 3690
Tel: (02) 6065 3656

St Vincent de Paul Society
WODONGA
Tel: 6024 3493

Griffith:

The Salvation Army (relief)
Tel: 6964 3388

St Vincent de Paul Society
101 Banna Ave
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 6962 3994

Wagga Wagga:

Smith Family
12 Station Place
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 6921 4874

St Vincent de Paul
13 Peter Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 6921 2381

The Salvation Army
188 Edward Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 6921 7895

Red Cross - The Tracing Agency
Tel: 6206 6037

Queanbeyan:

The Salvation Army
(Tues - Wed, 10am – 3pm)
Tel: 6297 6761

St Vincent de Paul Society
Tel: 6282 2722

PAGPAPAYO SA TELEPONO SA PANAHOON NG KRISIS**Albury-Wodonga:**

Lifeline 13 1114

Griffith:

Greater Murray Accessline: 1800 800 944

KASAL AT IBA PANG PAKIKIPAGRELASYON**Wagga Wagga:**

Relationships Australia
55 Gurwood Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 6921 3597

Griffith:

Centrecare
140 Yambil Street
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 6964 1447

5 Batas sa Australya**INGAY****Albury-Wodonga:**

Environment Protection Authority NSW 13 1555

Wagga Wagga:

Wagga Wagga City Council 6926 9100
Cnr Baylis Street & Morrow Street
WAGGA WAGGA NSW 2650

6 Pabahay

MGA KARAPATAN AT KATUNGKULAN NG MGA NANGUNGUPAHAN

Griffith:

South West Tenants Advice Service 1800 642 609

PAMPUBLIKONG PABAHAY

Albury-Wodonga:

Department of Housing Albury 6041 9666

Housing Services Wodonga 6055 7777

Rural Housing Network Wodonga 6024 7146

13 Stanley Street

WODONGA VIC 3690

Consumer & Tenancy Advice Service 6024 7829

WODONGA VIC 3690

Griffith:

Department of Housing

180 Yambil Street

GRIFFITH NSW 2680

Tel: 6962 0666

South West Community

Housing Association (SWCHA)

81 Kooyoo Street

GRIFFITH NSW 2680

Tel: 6962 6830

Queanbeyan:

Office of Community Housing

Department of Housing

Queanbeyan office

Level 3, 7-9 Morrisett Street

QUEANBEYAN NSW 2620

Tel: 6200 7277

Wagga Wagga:

Department of Housing Head Office

L.1 72 Morgan Street

WAGGA WAGGA NSW 2650

Tel: 6921 0099

MGA SERBISYONG PAMBAHAY

Wagga Wagga:

Electricity 13 2356

Gas 13 2356

Water 6922 0608

91 Hammond Ave

WAGGA WAGGA NSW 2650

Garbage Service 6926 9481

7 Pagtatrabaho at Kasiguruhang panlipunan

CENTRELINK

Wagga Wagga:

Centrelink Office
25-27 Thompson Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 13 2850 / 13 1202

Goulburn:

Centrelink Office
136 Alburn Street
GOULBURN NSW 2580
Tel: 13 2850 / 13 1202

Albury-Wodonga:

Centrelink Office
ATO Building
476 Townsend Street
ALBURY NSW 2640
Tel: 13 1850 / 13 1202

Griffith:

Centrelink Office
95-97 Yambil Street
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 13 2850 / 13 1202

Queanbeyan:

Centrelink Office
183 Crawford Street
QUEANBEYAN NSW 2620
Tel: 13 2850 / 13 1202

8 Sasakyan

Albury-Wodonga:

Rail and Coach Reservations Country Link 13 2232

Griffith:

Intrastate and Interstate Travel – Countrylink 13 2232

Wagga Wagga:

Fearnas Coaches 6921 2316

9 Edukasyon at pangangalaga sa bata

Additional Needs Coordinator
Albury City Council offices
553 Kiewa Street
ALBURY NSW 2640
Tel: 6023 8111

The Children's Services Adviser
NSW Department of Community
Services
553 Smollett Street
ALBURY NSW 2640
Tel: 6058 4900

Manager, Children's Services
Department of Human Services
Astra House, 55 Hoveoo Street
WODONGA VIC 3690
PO Box 460
WANGARATTA VIC 3677
Tel: 6055 7777

Inclusion Support Service
Upper Murray Family Care
76 Nordsvan Drive
WODONGA VIC 3690
Tel: 6022 8200

Playgroup Information
City of Wodonga
Tel: 6022 9300

Griffith:

Playgroup Association

6922 4446

Wagga Wagga:

Playgroup Association

6922 4446

BOKASYONAL NA EDUKASYON**Griffith:**

Riverina Institute of TAFE Griffith
Campus
2 Neville Place
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 6962 0444

Wagga Wagga:

Riverina Institute of TAFE Wagga
Wagga Cnr Coleman Street &
Macleay Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 6938 1300

Albury-Wodonga:

Riverina Institute of TAFE - Albury
Campus
Poole Street
ALBURY NSW 2640
Tel: 6058 2804 / 6058 2800

Wodonga Institute of TAFE
87 McKoy Street
WEST WODONGA VIC 3690
Tel: 6055 6600

Open Learning Centre
(Wodonga Institute of TAFE)
15 McKoy Street
WODONGA VIC 3690
Tel: 02 6055 6519

MGA UNIBERSIDAD**Albury-Wodonga:**

La Trobe University
University Drive
WODONGA VIC 3690
Tel: 6024 9700

Charles Sturt University
624 Olive Street
ALBURY NSW 2640
Tel: 6051 6000

Wagga Wagga:

Charles Sturt University
Boorooma Street
NORTH WAGGA NSW 2678
Tel: 6933 2000
Website: www.csu.edu.au

10 Ang Sistemang Pangkalusugan

KUNG KAILANGAN MONG MAGPATINGIN SA DOKTOR

Albury-Wodonga:

Wodonga Regional Health Service
156 Vermont Street
WODONGA VIC 3690
Tel: 6051 7111

Upper Hume Community Health
Centre
42 High Street
WODONGA VIC 3690
Tel: 6022 8888

Albury Community Health Centre
596 Smollett Street
ALBURY NSW 2640
Tel: 6058 1834

Griffith:

Griffith Base Hospital
Noorebar Ave
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 6969 5555

Griffith Community Health Centre
39 Yambil Street
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 6962 3900

MGA SERBISYO PARA SA MGA TAONG MULA SA MAGKAKAIBANG KULTURA AT LENGGUWAHE

Greater Murray Access Line

1800 800 944

11 Libangan at Media

MEDIA

Albury-Wodonga:

Community Radio
107.3 Border FM

6040 1482

Griffith:

Community Radio
95.1 FM - 2MIA

6964 1033

Wagga Wagga:

SBS Radio
103.5 FM

1800 500 727

12 Kagawaran ng Imigrasyon at Pagkamamamayan

Department of Immigration and
Citizenship (DIAC)
3 Lonsdale Street
BRADDON ACT 2612

13 Lokal Na Pamahalaan at Mga Serbisyong Pangkomunidad

Wagga:

Wagga Wagga City Council
cnr Baylis & Morrow Streets
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: (02) 6926 9100

Goulburn:

Greater Argyle Council
184-194 Bourke Street
GOULBURN NSW 2580
Tel: (02) 4823 4444

Wodonga:

Hovell Street
WODONGA VIC 3690
Tel: (02) 6022 9300

Griffith:

Griffith City Council
1 Benerembah Street
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 6962 8100

Queanbeyan:

Greater Queanbeyan City Council
257 Crawford Street
QUEANBEYAN NSW 2620
Tel: (02) 6298 0211

Albury:

Albury City Council
553 Kiewa Street
ALBURY NSW 2640
Tel: (02) 60 238 111

MGA AKLATAN

Griffith:

Griffith City Library
233-237 Banna Ave
GRIFFITH NSW 2680
Tel: 6962 2515

Queanbeyan:

Queanbeyan City Council Library
257 Crawford Street
QUEANBEYAN NSW 2620
Tel: (02) 6298 0256

Albury:

Albury Library
QEII Square, Dean Street
ALBURY NSW 2640
Tel: 02 6051 3470

Wagga Wagga:

The Wagga City Library
Civic Centre
Cnr Baylis and Morrow Street
WAGGA WAGGA NSW 2650
Tel: 6926 9700

Goulburn:

Southern Tablelands Regional
Library
CIVIC Centre, Bourke Street
GOULBURN NSW 2580
Tel: (02) 4823 4435

Wodonga:

Hovell Street
WODONGA VIC 3690
Tel: (02) 6022 9117